

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 20

V Celovcu, dne 16. maja. 1958

Cena 1.50 šilinga

Kriza obilja

Iz Amerike, devete dežele bogastva in blagostanja našega časa, prihajajo vznemirljive novice. Že več mesecev tam vlada znatna nezaposlenost. Nad pet milijonov ljudi drži roke križem in večji del od njih živi na račun starih prihrankov in brezposelnih podpor. V mesecu aprilu je število brezposelnih znašalo 7,5 odstotkov celotne delovne sile. To pomeni, da je med delazmožnimi Amerikanci bil vsaki trinajsti brez posla.

Pri tem se človek nehote spomni na strahovito povojno krizo v letih 1929-1932. Primerjava s krizo leta 1929 ne drži, kajti med tem se je obseg ameriške proizvodnje zelo povečal in po izkušnjah klasične gospodarske znanosti 7 in pol odstotka brezposelnih še ni nevzdržno. Sedanja recesija ali zastoj, kot jo imenujejo, tudi ni povzročila borzne panike in padca cen, kot je to bil primer leta 1929. Sedanje ameriško gospodarstvo je mnogo bolj trdno in zavarovano, kot je bilo v letu 1929. Kljub temu pa je sedanjí zastoj povzročil znatne motnje v gospodarskem razvoju. V Ameriki je znatno padla proizvodnja skoraj vseh dobrin. Najbolj je prizadeto jeklo, kajti sedaj delajo jeklarne samo s polovico svoje zmogljivosti. Med industrijami končnih izdelkov pa hudo trpijo avtomobilske tovarne. Prodaja avtomobilov je v zadnjem letu zelo zaostala in prodajalci se nahajajo v resnih težavah zaradi polnih dvorišč novih vozov, ki jih nihče ne mara.

Tudi sprememba vojskovanja je vplivala na sedanje recesijo. Na svetovnem tržišču so znatno padle cene surovin, predvsem takozvane barvaste metalurgije. Tudi pri nas smo to občutili posebej pri svincu. Spričo novih atomskih in raketnih orožij postajajo nepotrebne orjaške vojne ladje, ki so požrle desetisoče ton železa. Pa tudi puškina in topovska municija na smodnik izgublja na pomenu.

Pretirano bi bilo zato govoriti o novem letu 1929, vendar je pojava zastoja v Ameriki znak, da ima blagostanje svoje meje. In zanimivo, ne v proizvodnji, ki jo je moč poljubno povečavati, ampak v porabi, kajti po mnenju večine strokovnjakov je sedanjí zastoj nastal ne zaradi pomanjkanja blaga, ampak zaradi tega, ker zanj ni kupcev, to je zasluzki potrošnikov ne zadostujejo za nakup povečane količine blaga, čeprav bi si vsak še rad nabavil to in ono.

Vpliv ameriškega gospodarskega zastoja se pa pozna tudi že v Evropi. V Zapadni Nemčiji se večajo zaloge industrijskih izdelkov, v Porurju pa rastejo gore neprodanega premoga. Na Anglškem omejujejo investicije v industriji, kajti ne vedo ali bodo mogli svoje proizvode prodati. Obilje nastaja celo na področju neobhodno potrebnih potrošnih dobrin, kot je hrana. Omenimo pri tem samo pri nas preveč masla in napoveduje se tudi preveč svinjskega mesa. Po drugi strani pa je res, da danes praktično nihče ne gladije.

Toda to je res samo za večji del Evrope na tej strani železne zavese ter za ameriški kontinent. V Aziji in Afriki pa je vrsta narodov in držav, kjer vladata zaostalost in pomanjkanje. Pa bi marsikdo rekel: Dajno torej tem preveč blaga v Ameriki in Evropi narodom v Aziji in Afriki, ki trpe pomanjkanje. Vendar zadeva ni tako enostavna, kajti za miloščno ni moč nikogar gospodarsko ozdraviti in lahkomišno dajanje konča s tem, da obuboža še darovatelj sam. Proizvodnja v zapadnem svetu je brez dvoma prekoračila potrebe tega predela in treba bo zanj najti nova tržišča. Zaenkrat nerazvite države v Afriki in Aziji preveč ameriške in evropske industrije še ne morejo plačati, zato jim je treba na pameten način pomagati, da si gospodarsko opomorejo in postanejo plačila zmožni partnerji. Maršalov načrt po vojni je pomagal Evropi na noge in na koncu koncev koristil tudi Ameriki sami, kajti izvoz v Evropo je postal važna postavka v ameriški zunanji trgovini.

Narodi v Afriki in Aziji, ki so si šele v zadnjih letih pridobili politično neodvisnost, so še polni nezaupanja do belega človeka, do svojih nekdanjih kolonialnih gospodarjev, ko so povečini morali oditi neprostopoljno. Po drugi strani pa najpametnejše glave med njimi vedo, da brez pomoči od zunaj svoje hiše tudi ne bodo mogli spraviti v red. Ta položaj je začela prebrisano izkoriščati Sovjetska zveza z širokogrudnimi obljubami.

Začela se je med Ameriko in Sovjetsko zvezo tekma za Afriko in Azijo. Vendar azijski in afriški narodi ameriške ponudbe sprejemajo z nezaupa-

Francija na robu kaosa

Po štirih tednih brezvladanja je Francija dobila novo vlado pod predsedstvom Pfmilina. Francoski parlament mu je izglasoval zaupnico pod vtisom dogodkov, ki jih lahko označimo za krizo francoske države. Ko je pred 4 tedni moral odstopiti Gaillard, ker je hotel začeti razgovore s Tunizijo in pripraviti pot za ureditev alžirskega vprašanja, je bila radikalna desnica v parlamentu tista, ki ga je zrušila. Sedaj pa je morala potrditi Pfmilina, ki se hoče prav tako pogajati z Alžirci.

Začasa brezvladja se položaj Francozov v Afriki ni izboljšal, ampak le še poslabšal. V Tangerju so se sestali predstavniki Tunizije, Maroka in Alžira ter razpravljali o ustanovitvi severnoafriške federacije, ali kot jo oni imenujejo „Maghreb“. Tunizija in Maroko sta že samostojna, dočim je Alžir formalno del francoske države, čeprav tam divja neuničljiv upor, ki tira Francoze v nesmiselna dejanja iz obupa. Kajti nič drugače ni mogoče označiti sedanjega francoskega početja.

Študentje: „Vzrismo poslance v vodil“

V Parizu so izbruhnile silovite demonstracije desničarskih študentov, ki so pod Arc de Triomphe (spomenik zmage) vpili „Vzrismo poslance v Seino“ — reko, ki teče skozi mesto Pariz. Šele po velikih naporih je policiji uspelo, da je demonstrantom preprečila dohod k parlamentu in jih razgnala.

V Alžiru pa je prišlo do pravega državnega udara. Francoski naseljenci, ki jih je blizu en milijon in imajo oni v svoji po-

sesti najboljše zemljo, industrijo, trgovino, banke ter sedijo po vseh boljših službah, so najprej uprizorili generalno stavko, ki je popolnoma uspela. Pri velikih demonstracijah so razsrjene množice razbile ameriško knjižnico, v protest proti ameriškim prizadevanjem, da se Francija končno vendar le sporazume z alžirskimi Arabci. To je hvaležnost za ameriški denar in orožje, s katerim je doslej Francija vodila vojno proti Alžircem in zaradi česar so si Amerikanci nakopali sovraštvo Arabcev.

Prepodjetni generali v Alžiru!

Demonstranti so ustanovili poseben „odbor za javno blaginjo“, ki je prevzel vso oblast v Alžiru, kajti demonstranti so zasedli tudi vsa vladna poslopja in urade.

Čudno vlogo je igrala pri tem francoska vojaščina, ki je doslej delala hude preglednice pariškim vladam. Poveljnik padalskih čet v Alžiru, general Massu se je odkrito priključil demonstrantom, dočim je vrhovni poveljnik vseh francoskih čet v Alžiru, general Šalan, gledal na razvoj križem rok.

V Parizu je predsednik republike Coty obljubil, da Francija ne bo nikoli zapustila Alžira, pa tudi Pfmilin je pod vplivom dogodkov izjavil, da se bo boj za Alžir nadaljeval. Toda desničarski krogi jima ne zapajo, ampak je vedno pogosteje pri demonstracijah čuti klic „De Gaulle na oblast“. Francija stoji na robu državne krize, ki bo imela svoje kvarne posledice ne le zanj samo, ampak tudi za vse sosede.

Nov posvet o manjšini

Parlamentarni pododbor je zopet pričel z razpravami o členu 7 državne pogodbe.

Predhodno pa je ustavno sodišče na Dunaju odločilo in razsodilo, da je v zadevi narodnih manjšin pristojna le zvezna vlada na Dunaju, ne pa deželne vlade.

S to razsodbo sta torej postala oba zakonska osnutka iz lanskega septembra brezpredmetna, ker sta predvidevala delitev pristojnosti med državo in prizadetimi deželami tako v zakonodajnem kakor tudi v izvršnem pogledu. Ta osnutka morata biti torej bistveno predelana ali bolje, na novo izdelana.

To je ena značilna stran, ki je sedaj razčiščena. Drugo bistveno vprašanje na zadnjem posvetovanju pa je privedlo do hudih časopisnih napadov. Gre namreč za določitev, kdo je pripadnik manjšine. Osebo priznanje trdijo eni in v isti sapi pa priznanje imenujejo „pravico staršev“.

Ko so govorili o državni pogodbi in na sto in sto posvetovanjih zastopnikov zunanjih ministrov v Londonu, Moskvi in Parizu, tedaj so dobro poznali jezikovno mešano ali slovensko ozemlje. Ko so leta 1942 nacionalsocialisti izseljevali, tedaj so pač pobrali rozine iz vsega mešanega ozemlja in nihče ni dvomil ali šele na podlagi priznanja iskal to jezikovno ozemlje, ki je dejansko obstajalo in obstoja tudi še danes.

Enako je bilo poznano jezikovno mešano

ozemlje ob priložnosti posvetov deželne vlade leta 1945. Prav dobro se je tega dejstva zavedal tudi deželni zbor na svoji slavnostni seji 28. januarja 1947, ko je v imenu vlade govoril za odsotnega deželnega glavarja Wedeniga njegov namestnik Hans Ferlitsch in je v imenu OeVP podal izjavo njen predsednik Hermann Gruber in v imenu socialistične stranke pa tedanjí drugi podglavar G. Herke.

Ko smo Slovenci poznali besedilo člena 7 državne pogodbe, je bilo nam takoj jasno, da je pri določanju besedila pogodbe bila upoštevana že obstoječa dvojezična šola. Smatrali so jo za dejstvo bistvenega po-

zemlje ob priložnosti posvetov deželne vlade leta 1945. Prav dobro se je tega dejstva zavedal tudi deželni zbor na svoji slavnostni seji 28. januarja 1947, ko je v imenu vlade govoril za odsotnega deželnega glavarja Wedeniga njegov namestnik Hans Ferlitsch in je v imenu OeVP podal izjavo njen predsednik Hermann Gruber in v imenu socialistične stranke pa tedanjí drugi podglavar G. Herke.

Ko smo Slovenci poznali besedilo člena 7 državne pogodbe, je bilo nam takoj jasno, da je pri določanju besedila pogodbe bila upoštevana že obstoječa dvojezična šola. Smatrali so jo za dejstvo bistvenega po-

Beograd in Moskva spet v sporu

Ko so minuli teden predstavniki beogradske vlade pripravljali natančni program za desetdnevno bivanje državnega predsednika Sovjetske zveze Klimentija Voršilova v Jugoslaviji, se je dve uri pred napovedanim prihodom odličnega gosta zglasil v zunanem ministrstvu sovjetski poslanik Zamčevski in izročil dve pismi: v prvem je sovjetska vlada na kratko sporočila, da Voršilova ne bo, drugo, obširnejše, pa je bilo neke vrste ultimatum jugoslovanskim komunistom, da se podvržejo Moskvi.

Prvo pismo je jugoslovanska vlada vzela za katerega ni kupcev, na drugi strani pa vlada tu glad in pomanjkanje. Zapadni svet poseduje danes 80 odstotkov vsega bogastva na zemlji. Sovjeti so zato neizogibno obsojeni na neuspeh v tekmah z Zapadom na gospodarskem področju. Po drugi strani pa ima Zapad moralno dolžnost, da svojim manj premožnim bratom brez razlike na barvo kože, vero ali politično prepričanje pomaga, da postanejo gospodarsko zdravi in krepki. Prav beda in pomanjkanje sta najboljša zaveznika komunističnega rovarjenja.

Za to nalogo temeljne človeške solidarnosti bo pa treba ne samo mnogo denarja, temveč tudi politične modrosti.

Državna realna gimnazija za Slovence

SPREJEMNI IZPITI

Sprejemni izpiti za prvi razred na Državni realni gimnaziji za Slovence so v ponedeljek, dne 7. julija 1958. Začetek je ob osmi uri.

Izpit obsega slovenščino, nemščino in računstvo v obsegu četrte šolske stopnje ljudske šole.

Prijave za izpit so lahko ustne v pisarni šole, Lerchenfeldgasse 22, drugo nadstropje ali pa pismene do 30. junija 1958. Pismeno vlogo je treba kolekovati z 6.—šil. Prijavi priložite rojstni list ter dokument o avstrijskem državljanstvu. Šolo, katero učenec ali učenka sedaj obiskuje, pa je treba naprositi, da pošlje popis učenca (Schülerbeschreibung) direktno na ravnateljstvo šole, Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22. Na dan izpita pa mora vsak učenec predložiti zadnje letno spričevalo, katero bo dobil 5. julija 1958.

Izpiti za višje razrede so v četrtek, dne 26. junija 1958. Glede dokumentov velja isto kakor za prvi razred. Ostale pogoje pa izveste ali ustno v šolski pisarni ali pa pismeno.

Ravnateljstvo
Državne realne gimnazije za Slovence

mena. Ona pri natančnem, vestnem in smiselnem izvajanju jamči manjšini pravico do osnovnega pouka v materinščini. Prav za to člen ne govori o kakih posebnih lastnih osnovnih ali ljudskih šolah manjšin na Koroškem, Štajerskem ali Gradiškanskem, kajti po prizadevanju avstrijskih predstavnikov je bila upoštevana že obstoječa ureditev. Pač pa pravi isti člen, da imajo Slovenci pravico do sorazmernega števila lastnih srednjih šol. Do takrat slovenska manjšina ni imela nobenih primernih srednjih šol in zato je državna pogodba to zadevo na novo uredila ter določila slovenske pravice. To naše stališče je bilo jasno izraženo v naši skupni slovenski spomenici leta 1955 in ponovno v zadevnih vlogah naglašeno in s povdarkom ponovljeno tudi na raznih tiskovnih konferencah.

Kakor izgleda po zadnjem posvetovanju parlamentarnega pododbora, so si tudi socialistični člani osvojili približno to gledanje in v precejšnji meri velja tudi za nekoroške zastopnike OeVP.

mirno na znanje, vse priprave za visoki obisk so bile ukánjene, na drugo pismo pa je jugoslovansko časopisje razdraženo odgovorilo, da se „Zveza jugoslovanskih komunistov“ ne vda nobenemu diktatu. Očividno je bilo, da je spor med obema komunističnima strankama z odpovedjo obiska Voršilova bil prenesen tudi na odnose med obema državama. Moskovska „Pravda“ pa je v dolgem članku očitkov na naslov Beograda odgovorila, da ako se jugoslovanska vlada čuti ogroženo v svoji politični samostojnosti po sovjetskih vmešavanjih, se da temu prav lahko odpomoči, namreč z ukinitvijo gospodarske pomoči. Političnim grožnjam so sledile tako še gospodarske, kajti z obljubljenimi sovjetskimi posojili je jugoslovanska vlada namerala zgraditi tri velike tovarne umetnih gnojil, ki bi naj igrale važno vlogo pri povzdigu kmetijstva, ter velikanski kombinat aluminija in vodnih elektrarn v Črni gori.

V hrupu tega novega spora med komunističnimi bratci, je pa skoraj neopažena šla mimo vest, da je parlament v Bonnu ratificiral pogodbo med Zapadno Nemčijo in Jugoslavijo o povračilu zahtevkov iz socialnega zavarovanja jugoslovanskih prisilnih delavcev med vojno v Nemčiji. Ta odškodnina gre v milijone nemških mark.

Politični teden

Po svetu . . .

Petnajst sporazumnih državnikov se je minuli teden sestalo v Kopenhagenu, prestolnici Danske, da razpravljajo o „vrhunski konferenci“, ki naj ustvari mir in prijateljstvo na tem našem nemirnem svetu.

Sovjetske spletke so v zadnjih tednih povzročile precej razpok v zapadnem taboru, kriza francoske vlade pa je razkrila kronično slabost Atlantskega tabora, ki temelji na prostovoljnem sporazumu vseh njegovih članov.

V Evropi so sovjetski predlogi o brezatomski coni, o ustavitvi atomskih poskusov ter takojšnji konferenci zbudili ne le navdušenje širokih množic, ampak tudi upanje odgovornih državnikov, da bi svoje dežele rešili pred usodo bodočega atomskega bojišča. Amerika pa je oklevala s pristankom na takojšnjo vrhunsko konferenco, kajti ta bi se vršila pod neugodnimi pogoji za zapad. Vpliv sputnikov in sovjetskih daljnometnih raket na eni strani ter serije neuspešnih izstrelitev raket v Ameriki so jamčili Sovjetom uspeh konference v njih prid.

V mesecih potrpežljivega dopisovanja z Bulganinom in kasneje s Hruščevim je ameriški predsednik Eisenhowerju, za katerim je kot dejanski voditelj ameriške zunanje politike stal minister Foster Dulles, uspelo pripraviti Sovjete do jasnejših izjav in stališč. Toda evropski državniiki so spoznali, da pot do pomirjenja ne bo lahka in da se je ne bo dalo doseči z lepimi besedami, ampak z močjo.

To spoznanje je prišlo do izraza v zaključni izjavi petnajstih zunanjih ministrov v Kopenhagenu. Atlantski zavezniiki so pripravljani se razgovarjati s Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti. Vsaj delna razorožitev edina more odstraniti sedajpo mednarodno napetost, pravi nadalje. V Kopenhagenu je šlo po vodi tudi upanje Zapadne Nemčije, da s pomočjo svojih zaveznikov doseže zedinjenje obeh Nemčij, kajti zaključna izjava sicer pravi, da je treba na vrhunski konferenci tudi o tej zadevi razpravljati, vendar ne stavi zedinjenja obeh Nemčij za pogoj slehernega sporazuma o drugih vprašanjih.

Nemško časopisje tudi z neprikrito nevoščljivostjo poroča, da je svet ministrov sklenil, med udeležnike morebitne vrhunske konference vključiti tudi Italijo in jo zasmehljivo imenuje velesilo v narekovajih. Zapadna Nemčija pa pritegnitve k udeležbi na vrhunski konferenci nitu ni mogla zahtevati. Njeni atlantski zavezniiki bi ji sicer takoj ustregli, tudi Sovjetska zveza bi prav gotovo na to pristala, obenem pa zahtevala, da sedi za mizo tudi — Vzhodna Nemčija. In prav tega v Bonnu nočejo, zato so morali lepo tiho biti v Kopenhagenu ter gledati kako si Italija utira pot med velesile, dočim ostaja Bonn še vedno v pred-sobi svetovne politike.

Med tem pa se je zgodilo še nekaj, kar omogoča Ameriki, da se z lažjim srcem pripravlja na „vrhunsko konferenco“. V zvezi z nedavnim kongresom jugoslovanske komunistične stranke v Ljubljani se je pokazalo, da kljub na zunaj enotnemu nastopu vseh komunističnih strank sveta proti jugoslovanskim komunistom, v vzhodnem taboru ne vlada sloga, ampak da ga drži skupaj v glavnem sovjetska vojaška sila. In prav ta sila, ki je njena največja opora, ji jemlje sedaj znatni del prednosti v svetovni politiki.

V primeru stiske bi namreč bili sateliti zelo nezanesljivi zavezniiki Moskve.

In na tem razburkanem morju svetovne politike mora tudi Avstrija oprezno krmariti svojo državno barko.

Ing. Raab gre v Ameriko

kjer bo v Washingtonu poskušal vlado Združenih držav prepričati, da je Avstrija v smislu državne pogodbe sicer nevtralna med obema svetovnim blokoma, da pa je s srcem popolnoma na zapadni strani. Tako prepričevanje je v toliko potrebno, ker bo v poletju ing. Raab v spremstvu zunanje ministra in socialističnih koalicijskih partnerjev odpotoval v Moskvo. Za časa madžarskega upora je avstrijska vlada odkrito pokazala, da drži z zapadom. Zaradi tega je imela težave ne le z madžarsko vlado Janoša Kadarja, ampak tudi z Moskvo. Takrat se je sovjetski poslanik celo pozanimal pri zvezni vladi, kako stoji z narodnimi manjšinami na Koroškem.

Razmerje z madžarsko vlado še do danes ni postalo kaj prida pristrčno, kot dokazuje izgon dveh madžarskih „diplomatov“ minuli teden. Avstrijska policija ju je zadržala pri nediplomatskem poslu, namreč vohunjenju. Odnosaji s Sovjetsko zvezo so se pa kmalu popravili in je prvi podpredsednik sovjetske vlade Mikojan celo prišel na Dunaj, kjer se je prijazno smehljaj. Zanimal se je za povečanje zunanje trgovine med obema državama. Kmalu nato pa je sovjetski poslanik povabil ing. Raaba na obisk v Moskvo. Pri tem je na avstrijsko vprašanje celo namignil, da bi Sovjetska zveza bila pripravljena nekoliko olajšati gospodarska bremena, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba (dobave petroleja in odplačilo za podržavljena podjetja, ki so leta 1945 postala sovjetska „last.“)

V Ameriki na to izboljšanje sovjetsko-avstrijskih odnošajev niso gledali s posebnim veseljem, ker je jasno, da sovjetska velikodušnost ne bo brez protiuslug kje drugje. Prav zato je ing. Raab sklenil, da gre najprej v Washington in nato šele v Moskvo.

. . . in pri nas v Avstriji

Nevšččnosti v notranji politiki

Dočim glede zunanje politike vlada popolna sloga med obema koalicijskima partnerjema, pa postaja razpoka med OeVP in socialisti glede notranjih vprašanj vedno večja, čeprav ni zaenkrat še nobenih gotovih znakov krize, ki bi utegnili privedi do predčasne razpusta parlamenta.

Zdravniki so stavkali na Dunaju

Skrbi, s katerimi se morajo ministri beliti glavo, pa ni malo. Zaenkrat vladajo največje težave pri zdravnikih. Na Dunaju so stopili v stavko zdravniki po bolnicah. Zahtevajo povečanje plač, da bi dosegli isto višino, kot jo imajo njihovi kolegi na Štajerskem in Koroškem. Deloma je bilo njihovim zahtevam ugodeno.

. . . na Koroškem so si pa v laseh z bolniškimi blagajnami

Pa tudi na Koroškem niso vsi zdravniki zadovoljni. Spor med praktičnimi zdravniki in bolniškimi blagajnami, za katere delajo na temelju posebne pogodbe, se je tako zaostрил, da nobena stranka noče več odnehati. Stara pogodba je iztekla in nova pa ni bila sklenjena, kajti bolniške blagajne in zdravniki se niso zedinili glede višine honorarjev. Nastopilo je čudno stanje. Bolniške blagajne še naprej iztirjujejo od svojih zavarovancev redne prispevke, po drugi strani pa morajo le-ti, ako so bolni, sami

Pred desetimi leti

Bilo je tudi meseca majnika, ko se je avstrijska delegacija vrnila iz Londona. Tokrat so bili tudi koroški zastopniki deželni glavar Ferdinand Wedenig in deželni svetnik dr. Alois Karisch na posvetovanjih v zadevi avstrijske državne pogodbe.

Deželni glavar Wedenig je po svoji vrnitvi izjavil dopisniku socialističnega lista „Neue Zeit“ naslednje:

„Socialistična stranka se slej ko prej drži svojih osnovnih načel glede vprašanja narodnosti. Ne čutimo sovraštva napram jugoslovanskemu narodu. Hočemo živeti z njim v dobrem sosedstvu. Toda mi smo proti poizkusom nekaterih krogov, ki hočejo iz strankarskopoličnih vidikov nasprotovati ukrepom deželne vlade glede vprašanja šolstva na dvojezičnem ozemlju ter s tem ustvarjati nemir med prebivalstvom. Naše načelno stališče je, da je znanje več jezikov za vsakogar koristno, še prav posebej pa tukaj, kajti slovensko govoreči Ko-

Dvojezičnost zaželena — na Dunaju

„Bleu — blanc — rouge; bleu — blanc — rouge“ mrmra drobno dekletce v rdečih hlačkah, ki na šolskem dvorišču ob barvah francoske trobojnice vadi skakanje čez vrvido. Ko gre mimo učitelj, ga vljudno pozdravi „Bon jour M'sieur“. Pa dekletce ni Francozinja in šola ni v Parizu, ampak na Dunaju, kjer že 12 let deluje francoska osnovna šola in gimnazija — „Lycée Français“. Otroci 28 narodnosti obiskujejo to šolo, ki je nastanjena v zelo moderni stavbi

iz lastnega žepa plačevati zdravnike in bolniško oskrbo. Naknadno jim bolniška blagajna šele vrne del plačanega zneska, pa zato je treba predložiti potrdilo in letati po uradih. Brez ozira na to, kdo ima v sporu med bolniškimi blagajnami in zdravniki prav, vsekakor ni prav, da se ta borba vrši na koncu koncev na hrbitih zavarovancev, po veliki večini malih in srednjih nameščencev, ki itak nimajo odvišnega denarja. Samovoljnosti in brezobzirnosti obojih, zdravnikov in bolniških blagajn, bo morala končno državna oblast kot čuvar zakonitosti in prave vseh državljanov napraviti konec.

Značilno je, da je zaradi tega spora obema strankama nekam nerodno. OeVP se zavzema brez posebne vneme za zdravnike, ki so večidel njeni pristaši, socialisti pa tudi brez pravega veselja branijo bolniške blagajne. Res je, da so te že več let pasivne in bi jih zvišanje zdravniških honorarjev še bolj obremenilo. Socialisti zahtevajo podporo iz državnih virov. OeVP se sicer na zunaj brani teh zahtev, ampak ni moč vedeti kako dolgo. Denar ima v rokah finančni minister Kamitz, torej OeVP. Zahteve njenega časopisja po povečani kontroli in smotrnejšem gospodarstvu že kažejo na to, da bi bila OeVP voljna podpreti pasivne bolniške blagajne ako bi zato v njih samih dobila več besede. Za sedaj so to glavne trdnjave socialistov. Možno je tudi, da utegnjo socialisti pristati na izdajo novih „Ljudskih“ delnic v zameno za podporo bolniškimi blagajnami.

Trenje zaradi Truppeja na Koroškem

še ni mimo, čeprav je postalo manj glasno. Zborovanja prvega maja so pokazala, da ima še precej pristašev tudi med manjšimi funkcionarji Socialistične stranke. Pa baš tu je Truppe najbolj ranljiv, kajti borba med njim in stranko gre z vsemi sredstvi naprej, kot kaže izredno ostri in osebni uvodnik uradne „Neue Zeit“. Značilno je tudi to, da si je nekaj izrazitih Truppejevih pristašev že premislilo in glasno izjavlja svojo zvestobo v stranki. Kaj je v njihovih srcih, nihče ne ve. Vsekakor je eden izmed upornikov, ki je vztrajal na svojem stališču proti uradnemu vodstvu stranke, zletel nekaj dni nato iz službe, menda kot svareč zgled za druge.

V tem neprijetnem vzdušju se je začel na Dunaju občni zbor Socialistične stranke, ki bi naj odobril novi program. Ta program se v bistvenih točkah znatno oddaljuje od nekdanjih pravovernih marksističnih pozicij in bi naj v očeh kmečkega ter meščanskega stanu prikazal Socialistično stranko kot zares demokratično in za vsakogar sprejemljivo politično organizacijo. Pa Truppejeva afera, katere valovi so pljusknili preko dežele, je prepričljivost teh trditvev močno omajala.

rošci bodo v bodoče potrebni za upravno službo in za posle v zunanji trgovini. Po sedanjih odredbi se bodo morali tudi nemško govoreči otroci naučiti toliko slovensčine, da bodo mogli razumeti kulturni krog slovenske narodnostne skupine na Koroškem. To bo budilo in dvigalo skupni domovinski čut.“

Istih nazorov je bil tudi naš zunanji minister dr. Karl Gruber, ki je izjavil, da je „narodnostna politika, katero zasleduje deželna vlada od leta 1945, najboljši porok za edinost Koroške“.

To so bile pred desetimi leti podane izjave koroškega deželnega glavarja in zveznega zunanje ministra. Zanimivo, da se tedaj ni nobeden koroški list oglasil in ga napadel, ker je takrat zavzel stališče v prid šolske odredbe iz leta 1945. Letos pa kar gmj po listih, če beremo podobne izjave katerekoli strani.

na Liechtensteinstrasse. Šteje 995 učencev, od katerih je polovica Avstrijcev. Francozov je 138, ostali so pa Angleži, Amerikanci, Nizozemci, Egipčani, Japonci, Madžari in druge narodnosti.

„Sedaj sprejemamo samo otroke v starosti pet let,“ je novinarjem izjavil Monsieur Guérilach, ravnatelj šole. „Za starejše otroke je učenje francoščine in privajanje k pouku v tem jeziku pretežko,“ je dejal. V posebnem pripravljalnem razredu, ki je v

SLOVENC

doma in po svetu

Dunajska univerza je počastila slovenskega znanstvenika

V slovesni dvorani dunajske univerze je bila pred nekaj dnevi redka svečanost. Ob petdesetletnici do-sege doktorata je bila slovensko obnovljena diploma rojaku Leonidu Pitamicu, bivšemu profesorju pravne fakultete univerze v Ljubljani.

Slovesnosti so prisostvovali prorektor dunajske univerze dr. Schima, najuglednejši avstrijski strokovnjak za mednarodno pravo dr. Verdross, sedaj član avstrijske delegacije pri Združenih narodih, ter vrsta uglednih profesorjev avstrijskih univerz. Kot promotor je univ. prof. Alfred Merkl, redni profesor za upravno pravo, orisal življenjsko pot prof. Pitamica. Dejal je, da je slavjenec od svoje mladosti bil zaveden Slovenec in borec za pravice svojega naroda. — Po dovršenih študijah leta 1908 je stopil v upravno službo, ki jo je vršil na Dunaju, v rodni Postojni ter Ljubljani. Poleg tega se je pa ukvarjal z znanstvenim delom in zato je bil leta 1918 imenovan za univerzitetnega profesorja v Černovicah, glavnem mestu Bukovine. Po razpadu Avstro-Ogrske je postal profesor na univerzi v Ljubljani. Bil je tudi član jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci v Parizu ter kasneje član jugoslovanskega predstavništva pri Ligi narodov v Ženevi. Od leta 1929 do 1934 je bil jugoslovanski poslanik v Washingtonu, obenem pa je predaval na odnotni katoliški univerzi. Spisal je vrsto znanstvenih razprav. V slovenščini je njegovo največje delo „Država“, ki je izšlo tudi v angleščini in nemščini ter velja kot eno izmed temeljnih državnopравниh del v mednarodnem strokovnem svetu. Leta 1934 se je vrnil v Ljubljano in deloval kot profesor in dekan pravne fakultete. Prof. Pitamica ne odlikuje samo globoko pravno in filozofsko znanje. Pri njegovih učencih je zbujal posebno spoštovanje njegov korekten in človečanski razumevajoč odnos do slušateljev. Bil je pravičen in fin učitelj. Vselej pa je tudi bil veren katoličan. Ko je bila ustanovljena Slovenska akademija znanosti, je bil med njenimi prvimi rednimi člani.

Po vojni je moral zapustiti univerzo in njegovo članstvo v Akademiji je bilo razveljavljeno. Znova se je posvetil znanstvenemu delu in leta 1956 je izšla v nemščini njegova razprava „Naravno pravo in narava prava“ („Naturrecht und die Natur des Rechtes“). Pred nekaj dnevi pa je imel na Dunaju predavanje o razlikah in vzporedjih med avstrijskim in jugoslovanskim pravom, ki „je naloženo v znanstvenih krogih na veliko pozornost,“ kot poroča ljubljanski dnevnik „Ljudska pravica“.

„Die Furche“ k jezikovnem vprašanju na Koroškem

Dunajski tednik „Die Furche“, ki je najuglednejša avstrijska revija, je pred kratkim prinesel jedrnato oceno knjige „Die Sprachenfrage in Kärnten vor hundert Jahren und heute“, ki jo je pripravil dr. Joško Tischler in je izšla v založbi „Narodnega sveta koroških Slovencev“. Omenjeni list pravi naslednje:

„Pisec osvetljuje v tej drobni knjižici brezdvoma koščljivo jezikovno vprašanje v južnih predelih Koroške in pri tem poskuša temeljito prikazati današnje razmere oziroma težave, ki ovirajo rešitev jezikovnega vprašanja v obmejnem ozemlju in že celo stoletje zaposlujejo duhove v koroških deželi. Na temelju nemških dokumentov ter mnenj iz tega časa jasno prikazuje, da se v sto letih jezikovno vprašanje ni pomaknilo niti za korak naprej, čeprav so pravice manjšin zajamčene v členu 7 državne pogodbe.“

Omenja še, da je sedaj v teku „prvi poskus“ na tem področju, to je otvoritev slovenske gimnazije v Celovcu.

resnici otroški vrtec, se otroci pripravljajo na šolo. Tako se igraje naučijo francoskega jezika, kar jim pozneje zelo dobro služi pri šolskem pouku francoske slovnice, ki velja za eno izmed najtežjih. Ako poskušas te otroke se francoščina v naravnost zabavnem nasprotju meša s pristnim, domačim dunajskim nemškim dialektom, ki go otroci prinesejo zdoma.

Gornje poročilo posnemamo po dunajskem dnevniku „Die Presse“. Torej na Dunaju je pohvalna dvojezičnost. Zakaj pa ne na Koroškem, kjer se v južnem delu otroci sami, v vsakdanjem stiku s svojimi sovrstniki zlahka privadijo obeh jezikov, razen ako jih starši ne „poduče“, da pripadajo k „višji rasi“ in da slovenski, pa tudi „vindiškarski jezik“, — kljub vsem častnim pridevkom v zadnjem času po gotovih časopisih, ni uveden, da bi se ga učili.

Kupčija z nezavednostjo

Komaj tri leta so minila po sklepu državne pogodbe in njenega člena 7, po katerem naj bi Avstrija uredila vprašanje svojih narodnih manjšin v duhu spoštovanja človeških pravic. Zdi se pa, da smo od rešitve tega vsekakor težkega vprašanja oddaljeni bolj ko kdaj. Zakaj? Zato, ker sedanje časopisne in osebne razgovore o vprašanju narodnih manjšin prevpijejo glasovi, da je za člana narodne manjšine, kakor jo meni člen 7 državne pogodbe, treba priznati šamo tistega, ki se zanjo javno izjavi. Naravnost ganljiva je danes skrb za oni del Slovencev, ki so svojo narodno zavednost izgubili ali je še sploh niso pridobili. Zanje obstaja cela vrsta društev od Landsmannschaft pa do Heimatdiensta, v skrbi zanje so ministri in poslanci, deželni in občinski svetniki. „Slovenci naj imajo, kar jim gre, a nezavedni pripadajo nam!“, se glasi vedno znova. Po prizadevanju teh krogov je ozračje že tako zastrupljeno, da trenutno ni misliti na kakršno koli objektivno razpravo, kaj šele izvedbo tega dela državne ustave.

Kdor se iz tega ali onega vira stvarno pouči o kulturni zgodovini koroških Slovencev, mora zares občudovati ta narod in se vprašati, odkod se jemlje svojo zavednost. Od leta 1847 naprej se prične križev pot tega ljudstva za pravično šolo. Monarhija je sicer priznala utrakvistično šolo, a okvirnega zakona ni hotela dopolniti z ustreznimi izvršnimi odredbami, po kateri bi dobili učitelji in deželna šolska oblast jasna in točna navodila za dvojezični pouk. Samo nekaj števil iz preteklega doba koroških Slovencev za pravično šolo:

1874: celovško društvo „Trdnjava“ vložilo na prosvetno ministrstvo na Dunaju prošnjo za slovenski učni jezik,

1878: 97 duhovnikov prosi za slovenski pouk na deželni šolski svet,

1879: škof Wiery se obrne osebno na načelnega ministra,

1882: na deželni šolski svet in okrajne šolske svete vložijo prošnje krajevni šolski svet St. Jakob, St. Lenart pri 7 studencih, Glinje, občina Rožek, občina Galicija, krajevni sveti Podgorje, Šmihel,

1884: občina Bilčovs vložijo prošnjo za slovensčino v šoli,

1887: krajevni šolski sveti St. Jakob, Ledince in Podgorje vložijo skupno z občino St. Jakob prošnje preko vseh šolskih instanc do ministra,

1884: poslanec Hren govori za slovensko šolstvo v imenu 22 koroških občin in 34 krajevnih šolskih svetov v dunajskem parlamentu.

In tako se križev pot nadaljuje iz desetletja v desetletje, iz minulega stoletja v to stoletje. Za slovenski jezik v koroškem šolstvu kljub šolskemu zakonu ni prostora. Ražun in Treiber se tedaj ojunčita in sežeta po samopomoči v obliki zasebnega slovenskega šolstva. Deželna in državna oblast pa gresta po izvoženju poti naprej in redčita število zavednih koroških Slovencev od

enega ljudskega štetja do drugega, da od nekdanjih stotisoč končno naštetjeta samo še okroglo dvanajsttisoč Slovencev, ostale nazivata „deutsch-windisch, windisch-deutsch, deutsch-slowenisch, slowenisch-deutsch ali celo slowenisch-windisch“. Nacizem zaključijo kruto igro z izselitvijo najzavednejših, ostalim pa prepove slovensko besedo. Nekatje v Rusiji pa med vojno pripravljajo „gauleiter“ Globotschnig „novo Koroško“, kamor so nameravali naseliti vse Slovence brez razlike zavednosti. Južno Koroško naj zasede čista germanska kri.

Spričo te zgodovine, katero bi morali izpopolniti še s primeri trajne javne in časopisne diskriminacije slovenske besede in z zapostavljanjem slovenskega človeka v gospodarskem in socialnem pogledu, se ni čuditi nezavednosti dela slovenskih ljudi. Kulturni napor in kulturna samopomoč zavednega dela slovenskega ljudstva na Koroškem traja pa že čeli dve generaciji! Tako je med nami dokaj ljudi, ki jih je strah opredeliti se za Slovence, saj bi od te opredelitve imeli kvečjemu škodo. So drugi, katerim je dolgi boj za pravico materinščine v šoli ubil narodno zavednost. Najžalostnejši sad raznarodovanja pa so ljudje, ki so iz čudne duševne reakcije začeli sovražiti vse, kar je slovenskega, in bi svojo notranjo razdvojenost radi zatajili s kričavim nemškim

nacionalizmom. Eni, drugi kot tretji pa so po svoji rodni govorici in tradiciji taisti Slovenci kot ostali. Okoliščine kot šolska vzgoja, kulturno zapostavljanje, sovražno javno mnenje, družabni prezir so v njih zadržale narodno zavednost.

Nečastno za nemški narod je, da se skuša danes narodna nezavednost teh koroških Slovencev izrabiti za to, da sabotira izvedbo člena 7 državne pogodbe. Kdor zahteva od nas, da se naj odpovemo skupnosti z našimi nezavednimi rojaki, krona raznarodovalno delo celega stoletja z zahtevo, naj priznamo v nebo vpijočo krivico sistematičnega raznarodovanja nad ljudstvom, ki se mnogokrat ni moglo braniti. Od države pa s tem zahteva, naj sankcionira in uzakoni oni narodnostni greh, ki je razbil monarhijo in je povzročil težke notranje težave prvi republiki.

Že Leon XIII. je dejal: Braniti v določenih mejah materni jezik nikakor ni graje vredno. S tem je priznal kulturno vrednosto materinščine, s katero sta vernost in značajnost najožje povezani. Le to so trdni temelji tudi za državljansko zvestobo in pravost. Naše stališče glede naših nezavednih bratov zato je in ostane: *Govorica v družini in šestletna vzgoja otrok na domu je edino merilo za slovensko narodno pripadnost. Kdor iskreno želi kulturno in gospodarsko dobrobit tega ljudstva, ga naj ne razdira in ne cepi.* Jezik in narodnost ne smeta biti predmet barantanja in političnega oportunitizma.

Svetovna razstava v Bruslju

Okrog 35 milijonov ljudi bo letos do konca septembra obiskalo Svetovno razstavo v Bruslju, ki jo je dne 17. aprila slovesno odprl belgijski kralj Leopold. Te razstave niso nikakoli trgovski sejmi ali velesejmi, kot jih prirejajo vsako leto po važnejših gospodarskih središčih, ampak so mejniki ob poti človeškega napredka. Prva svetovna razstava je bila pred dobrimi 100 leti, in sicer leta 1851 v Londonu.

Ena izmed najznamenitejših svetovnih razstav je bil Exposition Universelle leta 1889 v Parizu. Začela se je dne 6. novembra z otvoritvijo tedaj najvišje stavbe na svetu, 330 metrov visokega jeklenega stolpa, ki ga je zgradil inženir Eiffel, kljub nasprotovanju svojih sodobnikov. Inženirji tedanjega časa so trdili, da je kaj takega nemogočega in napovedovali, da se bo stolp podrl. Umetniki so se pa zgražali, češ da bo „železni nestvor“ onečastil podobo Pariza. Stolp pa še danes stoji in je ena izmed znamenitosti Pariza. Postal je celo priljubljen predmet za umetnike, ki ga radi upodabljajo na svojih slikah. Na tedanji pariški svetovni razstavi je bil predstavljen občinstvu prvi avtomobil. Bil je znamke Benz.

Razstava leta 1893 v Chicagu je bila že znamenje, da se je tehnični napredek preselil v Ameriko in tam našel najhvalejše torišče za svoj razvoj. Pariz je hotel leta 1937 ponoviti svoj nekdanji uspeh, vendar je bilo kazno, da so časi francoske veličine

že v zatonu. Bila je velika in zanimiva razstava, vendar noben mejnik dob. Leta 1939 je New York z razstavo, ki je bila prirejena s pravcato ameriško širokopoteznostjo, dokazal, da je Amerika postala prva industrijska sila sveta. Italija je leta 1942 nameravala z razstavo v Rimu pridobiti zmagovalno palmo napredka nazaj Evropi. Mussolini je ukazal v bližini Rima zgraditi novo razstaviščno mesto. Kot gobe po rastle iz tal mogočne marmornate palače, desetine in desetine kilometrov cest je prepredlo prej zapuščeno rimsko poljano „campagno“. Bil je to čas največjega vzpona fašizma, ko se je Mussolini sam nazival „ustanovitelj imperija“. Na pročeljih novih palač je brati vznešene napise o italijanskem ljudstvu in njegovi „neizogibno veličastni bodočnosti“. Toda prišla je vojna in iz svetovne razstave ni bilo nič, kajti denar je šel za letala, topove in bojne ladje. Vojna pa je Mussolinija na prav neljubezniv način odpihnila v onostranstvo in od njegovih velikopoteznih

sanj je ostalo med drugim nedokončano razstavno mesto v bližini Rima. Dolgo časa je bilo ondi leglo sumljivih ljudi. Šele v zadnjih letih so palače popravili in jih uporabljajo kot stalno razstavišče. Nekatere nedograjene stavbe so pa adaptirali v urade, velike parke so razparcelirali in na njih gradijo stanovanjske hiše.

Po velikem razdejanju svetovne vojne je sedaj Belgija prevzela organizacijo svetovne razstave. V razliko od prejšnjih razstav, kjer je država prirediteljica hotela predvsem pokazati svoje dosežke na področju tehnike in kulture, pa so si Belgijci razstavo zamislili kot nekako manifestacijo svetovnega sodelovanja in so ji zato dali naslov „Človek in njegov napredek“. Njihovemu vabilu se je odzvalo 45 držav in razstava je postala v resnici mogočen prikaz človeškega napredka po razdejanju svetovne vojne. Med udeleženci omenimo samo najvažnejše: Združene države Amerike, Sovjetska zveza, Francija, Velika Britanija, Avstrija, Češkoslovaška, Jugoslavija, Italija itd. Prvič se udeležuje svetovne razstave tudi Vatikan, ki je na razstavišču postavil po načelih najmoderneje arhitekture zgrajeno cerkev, ki more sprejeti 2500 ljudi. Lastne paviljone imajo tudi nekatere mednarodne organizacije, na prvem mestu Združeni narodi.

Celotne stroške te razstave računajo na 100 milijonov dolarjev (2 in pol milijard šilingov). Na vsakem koraku je opaziti znake tekme med obema največjima orjakoma današnjega sveta, Sovjetsko zvezo in Ameriko.

Ameriški paviljon prikazuje življenje v Združenih državah, in sicer življenje povprečnega Amerikanca, poleg tega pa tudi izredne dosežke ameriške znanosti in tehnike. Ruski paviljon bi pa lahko imenovali paviljon „sputnika“, saj je na častnem mestu videti glavo rakete, ki je enaka tisti, s katero je pred meseci psička „Lajka“ podela v vsemirje. Sovjetska zveza tudi izdaja posebni razstavni časopis z naslovom „Sputnik“. Tudi sicer je moč v sovjetskem paviljonu videti raznovrstne stroje, od igračk pa do velikanskih traktorjev, tovarniških in gradbenih strojev. V posebni dvorani pa nastopajo izbrane plesne skupine iz Sovjetske zveze, s slavnim baletom „Bolšoj“ iz Moskve, vrhunski orkestri izvajajo skladbe Soštekoviča in drugih ruskih glasbenikov. Amerikanci pa imajo stalno modno razstavo z živimi, skrbno izbranimi modeli.

Dostojno se poleg teh „velikanov“ postavi avstrijski paviljon. Tudi jugoslovanski paviljon zbuja zanimanje po svoji okusni opremi. V njem je posebna dvorana odrejena za razstavo likovne umetnosti, na kateri je videti tudi dela nekaterih najboljših slovenskih sodobnih slikarjev in kiparjev.

Razstavni program je zelo pester. Vsaka izmed držav razstavljalca ima svoj „nacionalni dan“, ki je združen s kulturnimi prireditvami kot gledališkimi predstavami najboljših umetnikov dotične države, s koncerti, predavanji ter se razume, sprejemi in zakuskami.

(Konec na 5. strani)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

187

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

I.

Moralna zmaga Francozov pri Valmyju je bila ogromna in je tudi rešila njih revolucijo. Pruska armada je bila radi prestanih naporov že tako oslABLJENA, da je morala nastopiti splošen umik, ki je naličil že na pravi beg. Zapuščeni od Prusov, se sedaj tudi šibki Avstrijci niso mogli več upirati. Francozi so zasedli vse južnovzhodne belgijske predele, a Dumouriez sam je vkorakal v zapadno Belgijo, dne 6. XI. odločilno potolkel še Avstrijce pri Jemappes-u in jih v enem mesecu pregnal iz vse Belgije.

Vtis francoskih zmag pri Valmyju in Jemappes-u je bil nepopisen na vso Evropo, kajti tu so revolucionarne vsenarodne armade žele zmagovalne nad starimi monarhičnimi armadami preživele dobe in nadmočno se je pokazala tudi nova, gibčnejša francoska bojna taktika nad zastarelo in okorno prusko. Sedaj je šlo že za obrambo Nizozemske in celo same Nemčije, kjer so bile cele pokrajine prepojene z revolucionarno propagando. V teh bojih je pripadla glavna vloga že Avstriji, kajti samogoltni Prusi se za to niso mnogo brigali, temveč so le hoteli, da si zagotove svoj delež pri drugi delitvi nesrečne Poljske (dobili so ob tej priliki Gdansk, Thorn in obširno ozemlje na obeh straneh reke Warte, dočim je ostala Avstrija praznih rok)

Francoska revolucija se je pa razvijala medtem dalje. V prvi polovici septembra so se vršile volitve v novo zakonodajno skupščino, konvent, katerih se je pa udeležilo komaj 10 odst. upravičencev. Ta se je sestel dne 20. IX. in že takoj naslednji dan proglasil republiko. Štel je 749

poslancev. Zmernejši zastopniki podeželskega meščanstva so se zbrali okoli žirondistov (levičarjev iz prejšnje skupščine), ki so zahtevali spoštovanje zasebne lastnine, nasprotovali centralistični diktaturi in mrzili levičarsko drhal, oprto na komuno. Radikalne levičarje, nazvane v konventu „montanjardi“, so vodili Robespierre, Danton in Marat, na njihovem skrajnem krilu so se pa že zgodaj pojavile tudi precej zmedene komunistične težnje. Oznanjevalci teh so trdili, da enakost pravic ni izvedljiva brez enakosti imetja, in so potegnili za seboj ravno tisti del pariške ulice, ki ga je vrgla inflacija v skrajno bedo. Med obema skrajnostima je odločala precej neopredeljena sredina, nazvana „La Plaine“, ki je branila revolucijo in narodno celotnost, bala se je pa nasilne levičarske sodrge in je zato prvi čas oportunistično glasovala z montanjardi.

Toda ker so bile vse te skupine na znotraj jako neenotne, je prešlo vodstvo kmalu v roke žirondistov, ki so skušali nekoliko omiljevati levičarsko radikalnost, a pariške ulice je slej ko prej obvladovala jakobinska komuna. Razvili so se strastni boji med posameznimi skupinami, v katerih pa žirondisti niso bili kos montanjardski demagogiji. Ves boj v konventu se je že zgodaj osredotočil okoli vprašanja obtožbe kralja. Obtožili so ga veleizdaje in dne 16. I. 1793. je bil spričo moralnega terorja levičarjev obsojen s 387 glasovi proti 334 na smrt in pet dni zatem giljotiniran. Vpliv dostojanstvenega vedenja kralja pred sodiščem in pod giljotino je bil globok v vsej deželi, toda montanjardi so zmagali, moč žirondistov je bila resno omajana in monarhična misel smrtno zadeta, na zunaj so pa z umorom kralja naravnost izzvali vojno z vso Evropo.

Žirondisti so bili proti umoru kralja, a vedno pristaši vojne kot prve stopnje do splošne revolucije, ki naj „osvobodi vse človeštvo od tiranov“. Zlasti po zmagi pri

Jemappes-u je vojno navdušenje zajelo vse revolucionarne skupine. Izglasovan je bil sloveči dekret, ki je obljuboval „bratstvo in pomoč vsem narodom, ki bi želeli doseči svobodo“ in skušali so s pomočjo framasonskih lož zanesi revolucionarno propagando tudi v sovražne dežele. Začela se je velika propaganda za „naravne meje“ Francije po grebenu Zapadnih Alp, po Renu in na obeh morjih, a taka Francija naj bi bila obdana od podobnih republik. Postali so duhovno in vojaško ofenzivni, a strah in navdušenje sta jih gonila v vedno večje vojne pustolovščine. Toda večina prizadetih pokrajin si ni prav nič želela francoske „osvoboditve“, temveč je n. pr. Belgija zahtevala popolno samostojnost. Parizu tedaj ni preostajalo drugega, kot da jih kratko in malo anektira (Belgijo, Porenje, Savojo, Nico i. dr.). Razen tega je „porensko-nemški narodni konvent“ že v mesecu marcu proglasil tudi samostojnost vsega ozemlja od Landaua do Bingena in njega odcepitev od rajha. Tako je „osvobojevalna“ vojna prešla v zavojevalno, s čemer so pa revolucionarji seveda izzvali nepomirljiv odpor vseh zunanjih sil in jih terali v vzajemni boj proti pariškim revolucionarjem.

Anglija je bila do zadnjega odločena ohraniti nevtralnost, toda septembrski pokolji v Franciji, umor kralja in zlasti francoska osvojitve Belgije so vprav razdražili vse vodilne angleške kroge. Iznali so francoskega poslanika, a pariški revolucionarji so dne 1. II. odgovorili z napovedjo vojne. Podobni razlogi so vodili potem v naslednjih tednih še do prelomov s Španijo ter z italijanskimi državnicami in tako se je znašla Francija spomladi 1. 1793. v vojni skoro z vso Evropo, dočim so se njene armade medtem vnovič močno razkrojile, kajti revolucionarne čete so bile odlične pač za prve navdušene zagone, niso bile pa sposobne voditi dolgotrajne metodične vojne.

(Dalje prihodnjič)

CELOVEC

RED SLUŽBE BOŽJE V CELOVCU

Vsako nedeljo in praznik je sv. maša s slovensko pridigo in petjem ob 1/2 8. uri v kapeli provincialne hiše — Viktringer Ring 19 (poleg Koschatmuseum).

Ob 9. uri je šolarska sv. maša v cerkvi novega bogoslovja (Neue Priesterhauskirche, Tarviser Strasse 30, ob Lendkanalu).

Ob delavnikih pa je vsak dan ob 1/4 na 7 1/2 sv. maša v kapeli provincialne hiše.

Slovenski verniki v Celovcu so vabljeni k božjim službam.

Šmarnice v Celovcu

Tudi letos vsak dan obhajamo „šmarnice“, to lepo pobožnost v čast Materi božji in sicer v kapeli provincialne hiše (Viktringer Ring 19 — poleg Koschatmuseum).

Vsak večer ob četrtni na 8 je rožni venec, ob pol 8. uri kratek govor, litanije in blagoslov.

Vsi verniki so vabljeni, da se v čim večjem številu udeležijo te lepe Marijine pobožnosti.

SV. MESTO PRI ŽVABEKU

Prihodnji ponedeljek, ponedeljek pred Binkošti, letos 19. 5., na tako imenovani dan: Št. Otovo, prihajajo že stoletja zaobljubljene in prošnje procesije iz sosednjih in oddaljenih župnij s svojimi duhovniki na Sv. Mesto pri Žvabeku. Vsem našim očetom in materam, dedom in pradedom, babicam in prababicam je bilo Sv. Mesto res svet kraj. Ker sama Mati božja si je izvolila ta kraj, to svoje sveto mesto. Na tem svetem mestu je nudila stoletja svoje posebne milosti, tolažbo in pomoč v vseh človeških potrebah vsem, ki so se k njej zatekali. Bila je zavetnica svojih častilcev do današnjega dne Spodnje Podjune. Njeno mesto, Sveto Mesto, je kraj, kjer hoče tudi sedaj in prihodnji čas deliti vsem svojim častilcem potrebno pomoč in varstvo. Marija svojih ne zapusti!

Častilci iz Grebinskega kloštra tudi letos pač ne bodo izostali, ampak po stoletni navadi prispeli na predvečer in po prejemu sv. zakramentov v farni cerkvi hiteli s čistimi srci v svetišče Marijino.

Zvesti obljubi svojih prednikov, bodo prispeli častilci iz Rude in Gorenč, da obiščejo, počastijo svetomeško Mater božjo. Pač ne bodo manjkali verniki iz sosednje Vogre, Vogre, Pliberka in Šmihela, ker pač vedo, kje stanuje Ona, ki poslušala in slušala je njih prošnje.

Letos je stoletnica Marijinih prikazovanj v Lurdu. Velikanske slovesnosti se vršijo in se bodo vršile na tem, od Marije izvoljenem mestu. Iz naših slovenskih koroških krajev se namerava udeležiti kakih 250 častilcev Marijinih slovesnosti na tem Marijinem svetovnem svetišču. Naš škof nas vabijo, da se udeležimo slovesnosti stoletnice v Gospé Sveti, v deželnem Marijinem svetišču. Toda tudi tja ne moremo porovati vsi, kar nas je, ki častimo Marijo. Zato bodo romali vsi, ki količkaj morejo iz bližnje okolice, na Sv. Mesto in na tem Sv. Mestu izkazali svojo čast in zahvalo in prošnjo svoji nebeski Materi. V svojih molitvah, v skupni pesmi in molitvi hočemo počastiti svetomeško

Skrb za našo kmečko mladino

Pred par tedni sem pod naslovom „Kaj pravite“ že omenil, da sem zašel pred nedavnim v zelo pestro družbo, kjer smo razpravljali o zelo važnih in času primernih vprašanjih. Pa se vmes oglašal nekdo, ki pravi: „Ali se ti ne zdi, da je sedaj skrb za naše otroke vedno večja?“

Pa sem na to vprašanje kar odgovoril, da ima prav, če v nekaterih krajih naše ljudi skrbi, kaj bo z našo mladino. To pa predvsem zaradi gospodarskih razmer, ki že strašijo po nekaterih državah. „Kaj bo, če ne bo več tako, kot je bilo do sedaj,“ pišejo nekateri avstrijski listi in grozijo, da bo šla Avstrija svoja posebna pota.

Mi pa dobro vemo, da so te grožnje zrasle na zeljniki veleposestnikov, veleagronomov, ki so kmetu odvzeli izdelavo surovega masla, pa ga sedaj, ko so ga iz smetane kmečkega mleka toliko nabrali, da ne vedo kam z njim, kmetom in meščanom ponujajo za nekoliko zmanjšano ceno nazaj. To so povečini tudi tisti, ki so imeli veliko besedo pri novem carinskem zakonu — njim v korist. Malo preveč je zahtevano, če mislijo, da naj bi vsa Evropa odobrila njih gospodarsko stališče! Malega in srednjega kmeta pa še nikoli nobeden ni vprašal, kako si on to zamišlja in kako bi bilo za njega bolj ugodno. Gospodarska

Pri nas na Koroškem

Mater božjo! Blagor onim, ki častijo Marijo!

STRPNA VES

V soboto smo spremljali v lepem številu k zadnjemu počitku Marico Šest, staro komaj pet mesecev. Marica naj uživa božji mir in nebesko veselje med angeli. Staršem pa naše sožalje!

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

V nedeljo, dne 27. aprila sta se v tukajšnji farni cerkvi poročila ženin Franc Buchleitner, delavec v Lipji vasi, župnija Št. Peter na Vašnjah in nevesta Rozina Picej, posestnica v Št. Jakobu pri Velikovicu. Za priči sta bila Feliks Slanitz, zidar iz Št. Lorenca, župnija Št. Peter na Vašnjah in g. dipl. trg. Adolf Picej, stric neveste. Poročne obrede pa so opravili nevestin boter g. župnik Picej iz Šmihela. Nevesto je spremljala h poročnemu oltarju botra Katarina Picej iz Sinče vasi. Na mnoga leta! Obilo sreče!

V nedeljo 27. aprila t. l. sta prinesla botra g. Jožef Kert iz Gonovec in gdč. Uršula Ogris iz Slovenjega Plajberka h krstu deklico g. Stanka Vavti, poštnega nastavljenca in Jožefe Vavti, roj. Ogris. Pri krstu so dali deklici ime Sonja. Želeli bi naslednika pri Haninu, a vse pride ob svojem času. Srečnim staršem čestitamo!

Srečni starši Pavel Sreinc in Johana, roj. Sander, na Bistrici, sta dobila dne 16. IV. dečka. Pri krstu so mu dali ime Rihard Pavel. Botra sta bila g. Val. Sreinc, pd. Vrbnikov in gdč. Elizabeta Weißnegger. Mala Krista bo imela posel, da bo varovala malega Pavleta. Srečnim staršem čestitamo!

Pri Rakebu na Blatu bo imel Hanzej res težave, kajti same sestrice in nobenega bratca nima v družinskem krogu. Dne 21. IV. so prinesli od krsta Rozalijo, ki bo delala ostalim sestricam kratek čas. Čestitamo! Več otrok, večji božji blagoslov!

MALA VES PRI GLOBASNICI

(Zadnja pot zaslužnega moža)

V večnost se je preselil 84-letni Friderik Hrvast, pd. Amrič. Bil je najstarejši gospodar na vasi. Kdor ga je videl lansko jesen na polju in se je z njim pogovarjal, je dobil vtis, da se Amrič sploh ne stara, saj leta se mu niso prav nič poznala, tako je bil še telesno in duševno gibčen in čil; vedno dobre volje in poln zdravega humorja.

Pa je prišla zima in priklenila Amriča na bolniško posteljo ter ga končno ugonobila. Vigredi, v najlepšem letnem času, smo spremili dragega rajnega na globaško pokopališče k večnemu počitku. Na domu in ob odprtem grobu so se poslovili od njega poleg domačega gospoda župnika tudi cerkve-

evropska skupnost bo menda tako veliko jajce, da še sploh ne vemo, kje in kdaj se bo „izvalilo“. Zato je ta naš strah čisto nepotreben in trenutno ni na mestu!

Tudi na Tirolskem, Salzburškem in na Štajerskem so manjše kmetije gorskih kmetov, kakor pri nas na Koroškem. Pa vendar ne morejo napraviti za vse eden in isti kmetijski zakon, ker so razmere že geografsko povsem različne.

V tej zvezi bi vas rad opozoril na nekaj posebnega, kar se moramo res odvaditi. Imamo svoje gospodarske — in gospodinjske šole, ki učijo našo mladino lepega in naprednega kmetovanja, pa vendar se še najdejo ljudje, ki pravijo: „Če je moj dedej (stari oče) in moj oče tako gospodaril, zakaj bi jaz drugače?“ Pri tem pa pozabi na to, da se časi spreminjajo. Pri tem ne smemo misliti tako starodavno in zgradimo si lepa ter moderna gospodarska poslopja — v kolikor dovoljujejo seveda finačno-gospodarske razmere.

Zato ne moremo dovolj apelirati na našo mladino, da se pridno uči in bere časopise in gospodarske strokovne liste, da bodo mladi fantje kot bodoči kmetje in dekleta kot gospodinje lahko držali korak z današnjim naprednim časom!

ni pevci s primernimi žalostinkami.

Rajni je bil izredno podjeten kmet. Amričevi je prigospodaril železovo kmetijo v Rutah. Tudi v javnosti se je uspešno uveljavljal. Svoj čas je zastopal kot občinski odbornik interese nekdanje Koroške slovenske stranke. Posebno dobro se je razumel z dolgoletnim globaškim županom in deželnim poslancem Krajgerjem. — Naj mu sveti večna luč! Sinu in sorodnikom naše srčno sožalje!

ST. VID V PODJUNI

V Št. Primožu je prizidal Rudmaš h kajžici klet in garažo. Vse pa je dvignil za eno nadstropje, kjer bodo stanovanja za letoviščarje. Tudi pri Voglu se modernizira. Priljubljena Voglova gostilna sprejema že leto za letom veliko število letoviščarjev, ki se imajo tam dobro in so zadovoljni s kuhinjo. Sedaj pa zidajo še obednico za letoviščarje, da bo prosvetna dvorana med poletno sezono lahko domačinom na razpolago.

V Nagelčah pripravlja za zidavo lastne hiše poleg Hobla trgovec Hanscho.

Tudi smrt se je zglasila pri nas in sicer je umrl Brelhov oče v Mokrijah. Pokopali smo ga na dobrolskem pokopališču, kjer počiva že tudi njegova žena. Rajnemu Brelhovemu očetu želimo večni mir, žalujočim otrokom pa izrekamo naše toplo sožalje.

Če je že žalost — mora biti še veselje! Na oklicih je Nežika Hrovat, pd. Ribežlnova v Rikarji vasi, ki se bo preselila preko Bele v žitajske Gorice.

SELE

Povečanje cerkve

Že od predzadnje škofove vizitacije, leta 1947 dalje, se bavimo z mislijo, da bi našo majhno farno cerkev povečali. V teh letih je ta misel večkrat potihnila, potem pa zopet vzplamtela. Cerkevni svet se je na sejah mnogokrat bavil s tem vprašanjem. Zdaj pa vse kaže, da se bo ta potrebni načrt vendarle uresničil. Osnovalec se je stavbnj odbor, ki sestoji iz članov cerkvenega sveta in še nekaterih drugih vplivnih in za stvar zavzetih mož. Velika večina faranov je voljna prispevati h gradbi manjše in večje darove v denarju ali lesu. Zdaj se mesečno pobirajo po fari prispevki.

Sedanji načrt razširjenja cerkve je tale: Sedanja cerkev s stolpom ostane. Stranska, pred 180 leti prizidana kapela pa se umakne novi, 20 metrov dolgi in 11 metrov široki stavbi, ki bo s staro cerkvijo združena in bo z njo tvorila enoto. Iz stare cerkve se bo lahko videlo na oltar nove. Tako bo povečana cerkev dovolj prostorna in bo v njej veliko število novih in udobnejših klopi.

Z delom se bo pričelo, ko stavbna komisija pregleda in odobri načrt in seveda, če bo tudi že dovolj denarja zbranega.

Upajmo, da bo s požrtvovalnostjo faranov in božjo pomočjo v enem ali vsaj dveh letih v selski vasi zakraljevala lepa, prostorna farna cerkev, ki bo veselje in ponos faranov.

Napadalka iz Nonče vasi pred sodiščem

Deželno sodišče v Celovcu je odredilo glavno obravnavo proti Ignacu Rudolfu in proti Maksu Rudolfu iz Vidre vasi. Vršila se bo dne 19. maja t. l. ob 10.30 v obravnavni dvorani sodišča v Velikovicu.

Državni pravdnik je oba obtožil javnega nasilstva, ker sta č. g. Vinku Zaletelu, župniku v Vogrčah, dne 14. marca 1958 z grožnjami in nasilnim ravnanjem preprečila v gostilni Pavlič v Nonči vasi predavanje o Lurdu. Obtožena sta nadalje težke telesne poškodbe na škodo posestnika Franca Buchwalda, pd. Puklovega očeta.

Državni pravdnik zahteva obsodbo po členih 34, 98, 100 in 157 Kazenskega zakona.

Naše prireditve

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni ponovi v nedeljo dne 18. maja ob 7. uri zvečer v dvorani Narodnega doma v Žitari vasi igro „ZAKLAD“.

K obilni udeležbi vabi

ODBOR.

VABILO

Farna mladina iz Št. Jakoba v Rožu gostuje v nedeljo, dne 18. maja 1958 z igro „ZRTEV SPOVEDNE MOLČEČNOSTI“ ob 3. uri popoldne v Vogrčah in ob 8. uri zvečer pri Šerčerju v Šmihelu.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 19. 5.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Za našo vas. 18.40 Domači zbori pred mikrofonom: Loga ves. — TOREK, 20. 5.: 14.00 Poročila, objave. — Zborovske pesmi. — SREDA, 21. 5.: 14.00 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 22. 5.: 14.00 Poročila, objave. — Precižnost in merilo napredka. — PETEK, 23. 5.: 14.00 Poročila, objave. — Akustični mladinski list. — SOBOTA, 24. 5.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. 18.15 Za delopust. — NEDELJA, 25. 5.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Mil. g. kanonik Zechner 40.— S, preč. g. Ropas 40.— S, Nemanič Vili, Kanada 50.— S, preč. g. Kuchling, Bistrica na Žilji 20.— S, preč. g. Karicelj, Št. Jakob v Rožu 40.— S, preč. g. Picej, Šmihel pri Pliberku 20.— S, g. Janežič, Področica 40.— S, preč. g. Katnik, Vovbre 10.—, preč. g. Fatur, Zeltschach 90.— S, g. Kure G., Toronto, Kanada 12.50 S, g. Jan, Cleveland, USA 50.— S, g. Krušič, Bilčova 20.— S, g. Pristotnik K., Borovlje 10.— S, dr. Grafenauer, Komeuburg 40.— S, g. Orasche, Borovlje 12.— S, neimenovani iz Šmarjete v Rožu 20.— S, g. Rap L., Vetrinj 5.— S, prof. Sever, Janez, Cleveland, USA 525.50 S, g. Oprešnik Juliana, USA 35.— S, neim. iz Loge vasi 20.— S, Pasterk Marija, Zel. Kapla 10.— S, Golob Klara, Zel. Kapla 5.— S, Wastl Ana, Zel. Kapla 10.— S, neim., Pliberk 10.— Šilingov.

Posestniki gozdov, pozor!

Prevzamem les vsake vrste. Les obdelajo gozdni delavci firme. Plačam takoj pri prevzemu!

Fa. Max Geiger

Lesna trgovina
REICHENFELS

Glede ponudb in o vseh lesnoprodajnih zadevah se obrnite na tozadnega pooblaščenca:

Hans Ortner

STEBEN V PODJUNI, TEL. 23-19

SKOČIDOL

Na pastirsko soboto in nedeljo nam je po osmih letih spet enkrat izkazal prevz. nadpastir škofije, g. dr. Josip Köstner, čast svojega obiska, povezanega z vizitacijo in birno. Vreme nam je bilo ta dva dni naklonjeno. Po obisku misijonišča Vernberg je škof posetil verski pouk v vseh štirih razredih ljudske šole, kjer ga je pozdravilo učiteljstvo pod vodstvom ravnatelja šole. Nato je bila skupna seja farnega sveta in odbora, pri kateri je visoki gost navzočim nakazal smernice in naloge za nadaljnje delovanje. Sledil je potem oficialni pozdrav po župnijskem predstojniku, po zastopnikih oblasti ter po otrocih.

Sledila je pobožnost za umrle, pri kateri je nadpastir pozval prisotne vernike s šolsko mladino, da naj radi molijo za duše v vica. Poleg škof. g. tajnika in dekana je bilo navzočih tudi nekaj izvenfarnih duhovnikov v soboto in nedeljo. Na Gospodov dan je bila cerkev toplot docela napolnjena. Vizitator je vznešeno in očetovsko pripovedoval o posnemanju ljubezni dobrega Pastirja, g. dekan pa o molitveni vzgoji mladine. Birmancev je bilo le 11 (6 od tu, 5 od zunaj).

Pod vodstvom veroučiteljice - misijonske sestre je nato šolska mladina zapela nekaj dobrodošlih kitic, nakar je pa cerkevni pevski zbor pod vodstvom organista Val. Mostečnika uglajeno zapel v ta namen preurejeni kitici „Bodi, nadpastir, pozdravljen“. Preč. g. škof je obiskal tudi cerkev v Podravljah.

Po poldanskem blagoslavljanju otročičev z materami je med zvonjenjem vseh zvonov g. nadpastir spet zapustil župnijo Skočidol.

Hruščev in kmetje

(A1) Pred kratkim je ugledna revija „La Civiltà Cattolica“, ki jo izdajajo oo. jezuiti v Rimu, prinesla članek o politiki Hruščeva do kmetov.

Pisec pravi, da se je Hruščevu z obsodbo „malikovanja osebnosti“ sicer posrečilo, spretno likvidirati tako imenovano „kolektivno vodstvo“, da pa je področje, na katerem bo moral pokazati, kaj velja, še vedno kmetijstvo.

Hruščev je bil tisti, ki je leta 1950 predlagal preureditev kolhozov ter ustanovitev tako imenovanih „kmetijskih mest“. Stalin in Malenkov sta ga leta 1952 na 19. kongresu partije obsodila, a se ni vdal. Leta 1953, nekaj mesecev po Stalinovi smrti, je na plenumu centralnega komiteja s številnimi prikazali precej temno sliko o stanju sovjetskega kmetijstva, živinoje in strojnih traktorskih postaj. Krivdo za to je pripisal neupoštevanju koristi kmetov. Da bi to stanje popravil, je začel gonjo za osvoboditev deviške zemlje v Sibiriji. Zapovedal je, naj v vseh zemeljskih širinah posejijo ogromne predele s koruzo. Poslal je sto in stotisoče agronomov, tehnikov in mehanikov na kolhoze in na traktorske postaje. Priganjal je kmete, naj naglo povečajo število živine v državi, da bi (po njegovem) Sovjetska zveza dohitela in prehitela Združene države v pridelovanju mesa, mleka in masla. Ker so kolhozi ne docela poddržavljene kmetijske zadruge, je spremenil njihov statut, da ne bi preveč zabogatele na škodo države in komunizma. Zmanjšal in v nekaterih primerih docela odvzel je kos zemlje in živino, do katere so imeli pravico člani kolhozov kot zasebniki. Hkrati je dal ustanovljati vedno nove sovhoze, to je, velika državna kmetijska posestva.

Kazalo je, da je dobra žetev v letu 1956 dala prav kmetijski politiki Hruščeva. Toda nedavni oklic centralnega komiteja sovjetske komunistične partije je leto 1957 že proglasilo za „težavno“. To je vrglo senco dvoma na lahkomišelnost navdušenja Hruščeva.

Lanska letina je bila med drugim slaba zaradi suše na Uralu, v Kazakstanu ter na srednjem in spodnjem Polvolžju. Omenjeni oklic pravi, da je ta suša bila še hujša kakor v zloglasnem letu 1921. Centralni komite ne daje kakih točnih števil, temveč pravi samo, da je pridelek žita lani bil približno enak tistemu v letu 1955. V primeru z letom 1953 je bil za 18% večji. Leta 1953 so v Sovjetski zvezi pridelali milijardo 899 milijonov pudov žita, lani pa dve milijardi 241 milijonov pudov ali 367 milijonov stotov. Če pomislimo, da je Rusija leta 1913, ko so bile obdelane površine dosti manjše ter dosti manjše tudi število prebi-

valstva, pridelek žita znašal nad 800 milijonov stotov, vidimo, kako je Rusija prav po krivdi komunizma izgubila naslov „evropske žitnice“.

Hruščev je s pravim stalinskim cinizmom vrgel stotisoče mladih ljudi v osvajanje deviških predelov zemlje. Toda ta zemlja ni samo izpostavljena nepretrgani nevarnosti suše, temveč tudi nevarnosti sibirskih vetrov. Ko jo preorjejo, vetrovi v dveh ali treh letih odneso rodovitno plast in zemlja postane neplodna.

Hruščev je poskušal dati sovjetskemu kmetijstvu novega zagona tudi s tem, da je zapovedal, naj država proda kmetijske stroje posameznim kolhozom. S tem bi po njegovem tudi kmetje postali pravi člani delavskega sloja. V resnici pa gre za to, da bi kot navidezni lastniki obdelovalnih sredstev delali več in davjali državi več živeža. Kljub lastništvu na papirju ostane komunistična stranka edini gospodar, ki odloča o vsem.

Vprašanje je, ali se bodo sovjetski kmetje dali prevarati raznim „predlogom“ Hruščeva. Pisatelj Pasternak, ki globoko pozna ljudsko dušo in je v tem podoben velikim ruskim pisateljem iz preteklega stoletja,

Našim gospodinjam

Najlepša vaza na svetu

Na omari v lepi sobi stoji vaza. Debela je in velika. Rekel bi nerodna in pozna se ji, da je bila poceni. Obiskovalec, ki pride v lepo sobo se nehote spotakne ob tej „vazi“. Lepa oprava, čedno pospravljeno, a vaza je nemogoče. Pa že je tu gospodinja s prigrizkom. Vidi gotovo začudenje in ker je to znanka-ženska ji odkrito reče: „Kajne, vazo si ogledovala! Kar povej, da se ti ne dopade, da se ti zdi grda.“

„Že, toda... No, ja. Vem, da imaš ti posebno veselje z vazami in, da jih imaš že celo zbirko. Ena je lepša kot druga. Tale tu pa res ni po mojem okusu.“

„Veš, zame pa je to najlepša vaza na svetu. — Sicer ti pa odkrito povem, da sem se jo tudi jaz ustrašila v prvem trenutku. Toda, ko sta na materinski dan stala pred menoj fantek in punčka z zavitkom in rožami ter sta veselo, ponosno in malo s strahom čakala, kakšen bo učinek njunega darila, sem se vase ustrašila. Tedaj sem pogledala v otroške očke polne ljubezni in rekla: To je zame najlepše darilo na svetu. Objela sem ju in poljubila ter rože razporedila v vazo.“

Znanka je čisto tiho. Gostiteljica pa na-

pravi v svojem zadnjem slovitom romanu „Dr. Živago“, da je sovjetske kmete najtežje spremeniti v komuniste, še dosti težje kakor razumnike.

V zvezi s tem je značilno uradno poročilo, ki sta ga objavili vlada in partija v Ukrajini, da bi pomirili razburjenje med člani kolhozov. To poročilo naznanja kazenske korake proti voditeljem nekaterih kolhozov, ki so skušali nasilno kolektivizirati krave, pripadajoče kmetom, ter se delali, ko ga gre za mirno in prostovoljno stvar. Po nekaterih sovjetskih pokrajinah si kmetje razdeljujejo kolhoze, v katere so združili velike predele zemlje, češ da je zaradi njihove obsežnosti težko povečati pridelavo in okrepiti kmetijstvo. Kmetje se zavedajo, da bodo vedno bolj žrtve birokracije in zapravljanja, čimbolj se bodo njihove zadruge bližale ureditvi velikih državnih sovhozov. Sovjetsko časopisje je moralo pred kratkim pisati celo o napol divjih kalmuških pastirjih, ki so začeli stavkati v protest zaradi pomanjkanja hrane in tople obleke.

Kakor kaže torej, sovjetski kmetje niso pripravljeni, da bi se dali „ojačevati“ po preosnovah Hruščeva, tudi če jih ta mami z utvaro, da bodo postali milijonarji. Dobro namreč vedo, da zna komunistična država z levico jemati tisto, kar je morda dala z desnico.

daljuje: Denar sta si sama prihranila. Tu šiling tam petdeset grošev. Dolgo sta varčevala. In potem si ju predstavljam, kako sta v trgovini izbirala vazo in se bala, da bi bilo prihranjenega premalo. In ker je toliko ljubezni ob tej vazii, stoji na častnem mestu.

„Že, toda enkrat bosta spoznala, da vaza ni lepa. In kaj potem?“

„No, potem jima bom rekla, da ni dario samo toliko vredno, kolikor denarja stane, ampak, kolikor je v njem ljubezni in žrtve.“

„Da, da, prav imaš,“ je prikimala znanka in pomislila, da ji je hčerka podarila že lani okrasno blazino, ki ima čisto nemogoče barve. Shranjeno je imela v omari. Zdaj pa jo dala na divan in često mislila na hčerkin trud in ljubezen.

Kumare

Sadimo jih v prvi polovici maja v dobro pognojeno gredo. Po sredi grede skopljemo 20 cm globok jarek ter ga zasujemo nekoliko s humusom ali uležanim gnojem pomešanim z zemljo. Če tega nimamo, pomagamo z umetnimi gnojili. In sicer premešamo 3 dkg superfosfata, kalijeve soli in amonijevega sulfata (dobimo v semenarni) z ostalo zemljo in damo v jarek. Čisto plitvo en, največ dva centimetra globoko potaknemo seme s konico navzdol v zemljo. Ko dobe kumare 3 — 4 liste jih prisujemo in kar je pregodnih razredčimo. Med seboj naj bodo 30 cm narazen. Če smo kumare že preje posadile v lončke ali jih gojile v topli gredi, jih sredi maja z zemljo vred presadimo na prosto.

Ko imajo kumare šest, sedem listov jim porežemo oz. poščipnemo glavni vrh, da naredi stranske vrhe in so bolj rodovitne. Kumare potrebujejo dosti vode, posebno ob suši. Zalivamo jim zvečer z vodo, pogreto na soncu samo pri koreninah. Če polivamo vitice, te obole, kadar kumare zalivamo z mrzlo vodo, postanejo grenke. Tudi, če jim manjka vode, pogrene in ne rastejo.

Najbolj uspevajo kumare, če jim naredimo iz lat oporo v viseči legi, da se po njej vzpenjajo. Tako se jih tudi ne primejo razne bolezni.

RECEPT ZA KOLAČ

Dodatki: 16 dkg surovega masla, 10 dkg sladkorja, 2 jajci, 5—6 žlic mleka, vanilijev sladkor, nekaj pomarančnih in limonovih lupinic, 20 dkg ostre moke, 1/2 zavitka pecilnega praška, 4 dkg rozinov.

Surovo maslo, sladkor in rumenjake penasto vmešaj. Postopoma dodaj mleko, vanilijev sladkor, drobno zribano lupinico 1/4 pomaranče in 1/4 limone, trd sneg iz beljakov in s pecilnim praškom premešano in presejano moko. Končno prideni še rozine, ki jih takole pripravimo: najprej jih osnažiti, hitro skuhati, osušiti in vmešati v testo. Primerno kolačevo obliko namažemo s surovim maslom in potrosimo z ostro moko. Kolač pečemo približno 50 minut v srednje vroči pečici. Nekoliko ohlajenega prekucnemo na sito, da ga čez šest ur oblijemo s čokoladno glazuro. Lahko pa ga potrosimo samo s sladkorjem.

Težave na lesnem trgu

Upadanje cen okroglega lesa, ki se je pred nekaj meseci začelo postajati občutnejše, se je tudi v mesecu marcu nadaljevalo, kot kažejo podatki deželnih svetov za gozdno gospodarstvo, ki so pred kratkim bili objavljeni. Povprečna cena za okrogli žagarski les Fi/Ta 3a je bila na Koroškem v marcu 502.— šil., dočim je v februarju t. l. znašala 510.— šil., v marcu 1957 pa 521.— šil. Na Štajerskem je v marcu znašala 496.— šil., v Gornji Avstriji pa 491.— šil. Največji padec cen je bil zabeležen na Štajerskem, ker je izvoz na Madžarsko zelo padel.

Tudi pri brusnem lesu Fi/Ta je opaziti padec cen. Povprečna cena na Koroškem je znašala v minulem marcu 306.— šil., (v februarju 1958 še 330.— šil., a v marcu 1957 pa 350.— šil.), na Štajerskem in v Gornji Avstriji pa 340.— šil. Tu je bil padec največji na Koroškem in sicer za celih 15 odst. v primeru z marcem 1957.

Pri rezanem lesu so se cene na splošno bolj držale in ostale v glavnem nespremenjene, vendar razvoj v vseh zveznih deželah ni bil enak. V Gornji Avstriji so cene za nekatere sortimente padle, dočim so na Štajerskem in Koroškem celo nekoliko narastle.

Pri normalnem blagu so bile v marcu došene naslednje cene na Koroškem: 1054.— šil. (v februarju 1958 šil. 1042.—, v marcu 1957 šil. 1095.—) za kub. m. franko vagon. Na Štajerskem je cena za isto blago znašala 1010.— šil., v Gornji Avstriji pa 982.— šil. Za O-II široko blago so plačevali na Koroškem 1230.— šil. (isto v februarju 1958, v marcu 1957 pa 1236.— šil.). Za O-II ozko blago 1020.— šil. (isto v februarju, v marcu 1957 pa 1050.— šil.) za III široko blago pa 977.— šil. (v februarju 974.—, v marcu 1957 pa 988.— šil.; za IV vse širine 854.— šil. (v februarju 852.— šil., v marcu 1957 pa 860.— šilingov).

Za morale I/II razreda so plačevali 1130.— šil. Tu se cena ni spremenila. Oskobljene deske za pode so imele povprečno ceno 1060.— šil., (isto v febr., v marcu 1957 pa 1090.— šil.). Stavbni les uso Trieste pa 570.— šil. (isto v febr. v marcu 1957 pa 590.— šilingov).

Posebno poglavje pa tvori les, ki ga je podrli sneg na Koroškem. Najhuje je bila pri tem prizadeta Južna Koroška, kjer cenijo, da je sneg podrli okrog 50.000 kub. metrov lesa. Povečini je to borov les šibkih debelin, ki ga je zaradi malih potreb domače industrije zelo težko spraviti v dedar v Avstriji. Po drugi strani pa les ne sme dolgo ležati, kajti utegne ga napasti gozdni hrošč. Zato so prizadeti gozdni lastniki, okrog 500 gozdnih kmetov, v težavnem položaju in jim morajo pristojni uradi hitro priskočiti na pomoč.

Zvezna vlada je sicer pred kratkim sprejela sklep, da bo dovolila izvoz 100.000 kub. m. po vremenskih neprilikah podrtega lesa, vendar so izvršne določbe za ta izvoz tako komplicirane in se birokratske težave vlečejo v neskončnost, tako da doslej ta ukrep ni prinesel zaželenega uspeha. Pristojni uradi na Koroškem so sedaj ponovno zahtevali na Dunaju ureditev te nujne zadeve.

Umrl je prof. Matthews

Nenadoma je v Londonu umrl prejšnji teden profesor tamošnje univerze W. K. Matthews. Bil je tudi urednik ugledne strokovne revije „Slavonic and East European Review“. Na londonski univerzi je predaval ruski jezik in rusko književnost. Zelo dobro se je pa tudi naučil slovenščine in je gladko bral slovenske knjige v izvorniku. Njegovo zadnje delo v prid slovenske književnosti je bilo v zvezi z izdajo angleške antologije slovenske poezije „Parnas malega naroda“. Spisal je tudi vrsto razprav in člankov o slovenski književnosti, ki jo je s simpatijo predstavljala angleškemu bralcem. S smrtjo prof. Matthewsja je slovenski narod izgubil odkritega in vplivnega prijatelja svoje kulture. Njegova soproga je koroška Slovenka.

Svetovna razstava v Bruslju

Nadaljevanje s 3. st

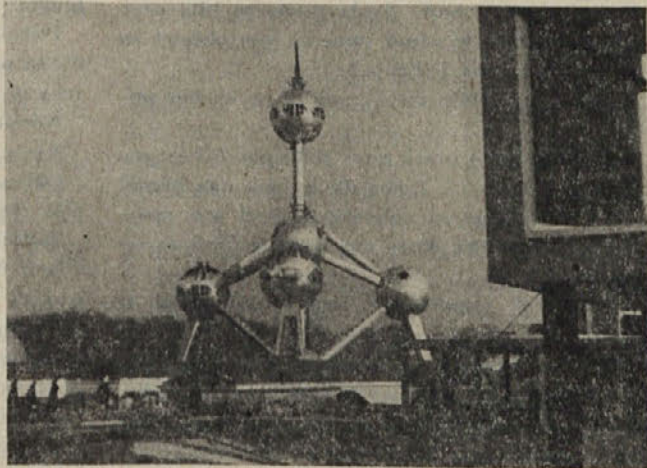
Avstrija je poslala v Bruselj svojega državnega predsednika dr. Schärfa. Nastopil je tudi dunajski Burgtheater. Jugoslavija pa pripravlja za svoj dan nastope beograjske opere in filharmonije ter združenih zborov iz Zagreba.

Turisti iz vsega sveta se zgrinjajo v Bruselj. Računajo da bo poleti po pol milijona ljudi na dan na razstavi. Že sedaj obiskuje razstavo dnevno več 100 tisoč ljudi. Toda belgijski prireditelji so na vse pripravljene in promet se razvija začuda gladko in brez gneče. Okrog 1700 tramvajev prevaža v presledkih po 28 sekund ljudi v vse smeri. Izvrstno je urejena tudi zdravstvena služba.

Sedaj pa še nekaj drugih številok razstavišču. Je to pravo mesto, na katerem je 200 zidanih paviljonov, iz vsega mogočega materiala, od lesa pa do stekla, jekla, betona in sintetičnih snovi. Okrog sto kilometrov cest povezuje paviljone. Vode tudi ne manjka, kajti skoraj vsak paviljon ima svoj bazen, v katerem se je že marsikateri nepredvidni obiskovalec neprostovoljno okopal. Razstavo nadzira 1100 stražnikov. Da bodo nahranili predvidenih 35 milijonov obiskovalcev so zanje pripravili 20 milijonov ton mesa in 30 milijonov kg masla.

Pa predaleč bi nas zavedlo popisovanje podrobnosti te razstave. Ob koncu še omenimo samo njeno glavno značilnost: Atomij. Je ta 150 tisoč kratna povečava železnega atoma. Tako se ta najmanjši delec snovi, ki ga v naravi niti s prostim očesom ne moremo videti, pojavi pred nami kot 102 metra visoka stavba. Videti ga je po dnevi in ponoči. Je to svojevrstna okrog-

lasta konstrukcija, kjer so okrog atomskega jedra razvrtičeni njegovi elektroni v podobni manjših krogel. Razdalja med krogelami znaša 29 metrov, povezujejo jih pa tri metre debele jeklene cevi. V notranjosti Atomija je več preničnih stopnišč in dvigal. Najdaljše stopnice merijo 53 metrov in lahko prenesejo 3000 ljudi na uro. Dvigalo Atomija je več premičnih stopnišč in dvilnih 35 sekundah ponese obiskovalca s tal v najvišjo kroglo Atomija to je 102 metra nad zemljo. V njem je prostora za 23 ljudi. V eni izmed vrhnjih krogel Atomija je restavracija s 140 sedeži, nad njo pa opazovalnica, ki ima prostora za 240 oseb. Ko-

silo pa tam menda stane 600 šil. Je pač atomska cena. Konkurira ji le še madžarski paviljon, kjer se baje odlično je, a se tudi zato mastno plača. Ni pač za vsakogar, ta „ljudska demokracija“, tudi ni za vse ena. Sploh so cene zelo visoke, tako da je neki tuji novinar sporočil svojemu časopisu, da je sedaj na razstavi v Bruslju „samo zrak zastoni.“

JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihaja, p. Dobrla ves

V globine

Nekateri, kakor da jih spremlja zla usoda, ostajajo vse življenje na površju in sami površni nikoli ne prodre v globine in v ničemer ne pridejo do dna, najmanj pa sebi. Usmiljenja so vredni. Zakaj samo na pol živijo in vedno bodo samo do polovice tisto, kar se pravi biti zares človek.

Površnost je prezgodaj zaustavljeno ali zamrlo življenje. Površnost je bolezen, je slabokrvnost duha, ki bi moral rasti in se razvijati, pa ne raste in ne razpne mladih kril in ne more vzleteti. Prav tako je zlo-kobna kakor bledica sušičnega fanta, ki mu piše moč iz kit in mišic. Zares površen je pravzaprav le mlad človek. Otrok še ne more biti površen, kajti otrok je otrok in zato nima tiste tehtne premišljenosti, ki se spodobijo dozorelemu in jo spoštujemo v osivem starcu. Otrok je nagel in hlasten in se vsemu čudi, vse mu je novo in vse razume le po svoje, prav po otroško.

Fant in dekle pa sta nekje v sredi med starcem in otrokom: njiju mlada moč se razvija in dozoreva, ker raste in moča in ženo. Tedaj od bežnega otroškega površja prodirata v globino proti trdnemu dnu, ki je značilni delež dozorele starosti. Fant še ni moč, ampak uprav fant. Zato fantu še ne smemo zameriti, ako še ni moč, saj to šele pride. Zamerimo pa mu, in zares mu zamerimo, ako nima prav nič volje in želje ter prizadevnosti, da bi postal moč in globok človek. Površnega pa globokega človeka je včasih težko razločiti.

Jenko ima med „obraz“ krasno kitico o soncu: „Ko je sonce ustalo, — dajal sem mu hvalo, — da na oknu rože mi je obsijalo.“ Ob tem ti pokažem, kdo je moč globin. Take kitice bi namreč površen človek nikoli ne bil napisal.

Pesnik se namreč zahvaljuje soncu, da mu je obsijalo rože na oknu in da mu jih obuja v življenje in v svet, kakor bi se zahvalil živi osebi, ki ti prinese rože v dar za god. Prijatelj se te spomni in ti vošči: pa se mu zahvališ, da je ljubeznivo mislil nate. A sonce sije dan na dan: je mar tudi sonce pozorno na nas? Komu pač to pride na misel? Sonce sije in v njem se ogreješ — pa konec besedi.

Toda pesnik se je soncu zahvalil: gledal je globlje od navadnih ljudi in je tudi v sončnih žarkih videl neko dobroto in neko prijaznost, ki jo je po svoje, estetsko in pesniško povzel v te verzne zahvale. Naprej se pesnik kot pesnik ne vprašuje več: ali nam je sonce prijazno in dobro ali pa se za vsem tem skriva prijazna dobrota nekoga drugega. Kot pesnik si sonce nekako poosebi ali personificira, nadaljnja vprašanja pa prepušča drugim.

Pokazal nam je v pesniškem slogu, da se v teh rečeh, ki so na zunaj tako usakdanje, skrivajo večje globine, kakor si navadno človek misli. S tem je pesnik poglobil usakdanje gledanje, kot pravimo, odstrl je zastor in pokazal pogled v ozadje. Mar je s tem odgrnil že poslednji zastor vsega, ali pa je mogoče še drugo in globlje gledanje? Tega pesnik nič ne pove in ne zanikuje, to mora presoditi človek sam kot mislec. Naravno pa je, da se oni, ki ni razumel pesnika samo po črki, ampak po duhu, potem vendarle vpraša: In kdo je tisti, ki misli name in mi pošilja sonce, da mi greje rože na oknu, če je pa sonce samo le žareča gnota, ki ne misli in ne čuti? Tako se odpira pot v nadaljnje globine.

Tvoj majnik

Marija, tvoj majnik
smehlja se z ravni,
povija ti vence,
ti pesmi drobi.

Jaz tudi poklanjam
ti majniški dar,
cvetice dehteče
za sveti oltar.

Marija, glej v cvetkah
je moja skrivnost:
ti duši si moji
najslajša sladkost.

Da zame najlepša,
najdražja si ti,
da zate v ljubezni
srce mi gori.

Muhe in lepote sinjega Jadrana

Dubrovnik! — se je oglasil zategli klic sprevodnika. Prerivanje s kovčki, gruča ljudi se vali proti izhodu. Zunaj nas je sprejelo vroče dalmatinsko sonce. Prvi vtis ni bil posebno lep. Ozeke zaliv, polno majhnih ribičkih čolnov, v katerih so se leno zibali mornarji in sanjavo brundali popevke, duh po ribah in temnozeleno oljnata voda. Po izdatnem kosilu smo se vkrkali na tramvaj, ki nas je potegnil v kopališče „Sapod“. Tu pa je bila slika že popolnoma drugačna — lepša in veselejša. Kako prijetno de, objem vode v tej moreči vročini, že prvi dan smo ogorele kot črnci. Utaborili smo se kar pod košatimi palmami za kopališčem. Kako prijeten večer! Morje je mirno in kakor v taktu se sliši rahlo udarjanje vode ob čerch. Daleč na obzorju se je prikazala luna, ki se je odpravila na potovanje po nebesnem svodu. Spokojno diha narava. Z obale zavije dih vetra in prinaša vonj oleandrov. ter drugega južnega cvetja, ki omamlja in opaja. Od nekdaj se je oglasila tožna dalmatinska pesem ob spremljavi havajke, ki kakor morje valovi, umira, a zopet oživi in se kakor rahel dih vetra izgublja v daljavi, dokler nas ne popelje v deželo sanj.

Jutro in dan, ki sem ga preživela v Dubrovniku, mi bo ostal v spominu kot edinstveno nepozabno doživetje. Po zajtrku smo se odpeljale v mesto. Skozi velikanske, mogočne portale po stopniških iz rezanega kamna, smo prišle v mesto samo. Kot prvo mi je padel v oči vodnjak na koncu glavnega trga na „Stradunu“, ki nosi letnico 1427. Dubrovnik ima toliko kamenitih prič svojih slave, da živi od njih in od naravne lepote, tega lepega mesta ob Jadranu, še danes del dubrovniškega ljudstva. Občudujem kamnite oboke, skozi katere se mi odpira pogled na mestno pristanišče. Daleč v preteklost sežejo moje misli. Ob prvem jutranjem svitu, v davnem času je pel gori na najvišjem stolpu zvon. Straža, ki je bedela noč in dan na obzidju, je opazila ladje — dubrovniške so, ni dvoma, saj se na zastavah razloči napis „Libertas“. Potem se

ladje zasidrajo. Pomorščaki se veselo pozdravljajo s svojimi. Srečno so se vrnili in ušli nevarnostim morja.

V Dubrovniku je vse skrbno urejeno čisto, vse v zelenju in cvetju. Platane, pinije, ciprese in palme se bohotijo v južnem soncu, parki kipijo v cvetlicah, okrog pa se prelivajo zelenkasto modre vode. Ogleдали smo si tudi pomorski muzej. Poln je znamenitosti in bogastva ter slik brodov, kakršne so uporabljali v srednjem veku. Videli smo slike z zahvalo za čudežno rešitev v nevarnih viharjih na morju. Ladjo je v bok zadel velik kamen, ki pa se je na srečo tako zagodil, da ni mogla voda vdreti v ladjin trup. Ostal je v boku dokler niso pripeli do pristanišča. V zahvalo so darovali sliko in vanjo vdrali čudežni kamen. Tudi slike iz nekdanjega mesta se vidijo v muzeju, da, celo top iz nekdanjih časov. Polno je starinskega orodja, potrebnega nekdanj za plovbo. Pod muzejem so „Rupe“ shrambe za žito. Še hranijo odredbo, kako naj se mestu zagotovi vsakdanji kruh.

Pesmi ni konec

4.

„Ana, kako vse drugače sem si predstavljal ta najin razgovor!“

Ana sedi na divanu, on za mizo. Gledata se stisnjenih ust. Nenadoma ona vstane in gre k oknu. Tam se sunkovito obrne in pravi:

„Pisal si mi pisma — kako lepa pisma! Zdelo se mi je ob branju, da ga ni zvestejšega človeka od tebe. Vsi so te mi zavidali. Vsi so me blagrovali, ko sem odhajala, da se združim s tabo. Komaj pa sem prišla semkaj, so se vse tiste lepe podobe razkadile. Kaj vse sem morala slišati. Medtem ko si mene rotil, naj ti ostanem zvesta, češ edino tvoja zvestoba me drži pokonci, pa si ti tukaj...“

On živčno lomi prste in jo gleda vedno bolj začudeno.

„Kako grenke in krivične so tvoje besede, Ana! Kako tuje mi bijejo v ušesa in v srce iz tvojih ust! Nekdaj, pred leti, sva hodila na sprehode in izlete. Se še spominjaš tistih dni? Zemlja je bila en sam smehlaj in midva sva hodila v gore, k jezerom, k cerkvicam na gričih, v vinograde, ko so zorele breskve — ah, kje vse nisva bila! Česa vsega lepega nisva govorila! Mislim sem, da bo s tabo prišel dih domovine. Zdaj pa si povsem druga. Ali res ne moreš razumeti, kakšno je bilo moje življenje ti dve leti?“

„Teže ni bilo od mojega — in jaz sem se ti ohranila, ker sem pričakovala, da boš isto storil tudi ti.“

V tem trenutku Bogomir vstane — velik, močan in odločen.

„Nekoč, Ana, sem čutil v prsih škrjančka. Nobena stvar me ni potrla za dolgo. Potem je prišlo to čudno življenje v velikem tujem mestu. V moje srce je polagoma prihajala praznina. Lepota nekdanjega življenja je počasi usihala ko puščavski potok. Nenadoma sem začutil pesek v ustih, v očeh, v prsih. Strašna enoličnost vsakdanjega življenja me je dušila vedno huje. Tvoja pisma so bila neredna. In tako se je vcepil vame en sam občutek in se razrašal: gnus življenja.“

„Kako pa je bilo meni zgoraj!“ ga hladno prekine Ana.

„Veš, kaj se to pravi: gnus življenja? To se pravi: Bolje, da te ni, kakor da te vsak dan vnoč priklope življenje na natezalnico. Imel sem moreče ure obupa. Veš, da so me obhajale misli na samomor?“

„Zakaj mi pripoveduješ vse to? Ali si bil ti edini?“

„Nisem bil edini — vsaj spočetka ne. Toda drugi niso imeli nikdar tako svetle podobe sveta in življenja v duši, da bi mogli pasti v tako temo. Rešili so se vsak po svoje. Jaz pa sem ti hotel ostati zvest za vsako ceno. In če sem hotel ubežati tisočim ženskam, sem si moral med njimi izbrati eno, ki bi me dvignila in me držala nad gladino. Ti, Ana, ne boš nikdar vedela, kako mi je bilo tisti čas. Tako sem srečal Jasno: v nji sem gledal tebe — in življenje je zmigalo. Luč je zmigala nad temo. Jasna me je rešila zate. Pokazala mi je pot iz ječe brezizhodnih razmišljanj in zatrtih poželenj. Bila je edina ženska tu, pred katero nisem imel skriv-

Največja posebnost pa je gotovo trdnjavski pas, ki se vleče okrog in okrog mesta, kar izrazito priča o samostojnosti nekdanje dubrovniške republike. Na mnogih krajih so stopnice, vse je samo rezan kamen. Stala sem ob lini, od koder se mi je odpiral prekrasen razgled na mesto samo in na zelenkasto modre vode, šumeče pod menoj in na bele jadrnice, ki se lahko zibljejo v vetru. Tako krasnih svetlišč kot v Dubrovniku še nikjer nisem videla. Velika, mogočna in veličastna stolnica je posvečena vnebovzetju Device Marije. Kralji in cesarji so ji poklanjali svoje v zlato kovane grbe, med njimi je bil tudi grb avstrijskega cesarja Ferdinanda. V glavnem oltarju je vdolana relikvija sv. Vlaha, h kateremu se je zatekalo dubrovniško ljudstvo v vseh svojih težavah in se mu za uslišanja zahvaljevalo z procesijo. Mogočni stebri so okrašeni z umetniško izrezanimi starinami, stene pa krasijo zgodovinske freske in dragoceni originali največjih umetnikov slikarjev. V posebni sobi (ki jo odprejo samo dvakrat na teden; me žal nismo naletele srečnega dne) hranijo celo tri popolnoma zlate postelje, dar nekega grškega cesarja in še mnogo drugih posebnosti, kakor je pravil čuvaj. V ilustracijo tudi še to, da ni trpel v cerkvi žensk v kratkih hlačah. Odprl je vrata in jo odslovil češ, „da takih Bog ne maral!“ V bistvu sem mu dala kar prav. Posebnost zase je tudi palača, v kateri je umetniška galerija. Same mogočne črte, stopnišča, hodniki, dvorane. Nič ni drobnega, majhnega. Vsa oprema, lestenci, svečniki, svetilke, pregraje iz kovanega železa, vse je tako mojstrsko izdelano. Prav za te prostore, da občuduješ.

(Dalje prihodnjič)

nosti — edina, ki mi je pomagala nositi težo življenja.“

„Hodil si z njo povsod in očitno. Vsi so vaju imeli za par, meni pa si v pisnih hlinil zvestobo in ljubezen. Ali si res povsem zgubil čut za poštenje?“

On stisne ustne in živčno odtrga listič mete, ki pred njim trudno diši iz vaze. Svaljka ga med prsti in ga spusti na mizo. Potem dvigne oči do Ane.

„Ana, to mi govoriš? Ne veš, da človek, ki gre strmo navgor in hoče priti na vrhunec, potrebuje opore? — Ali je mogoče, da sva se v teh dveh letih tako oddaljila drug od drugega?“

„Oddaljil si se ti, jaz sem ostala na mestu.“

„Trde so tvoje besede. Pretre so, Ana!“

Ana mu obrne hrbet.

Zavržen, sam... Tista prelepa leta v domovini so zdaj utonila v gluho nepovratnost.

„Kdo je kriv? Jaz? Ana? Jasna? Ali ni vsak izmed nas tres mislil samo eno: lajšati in lepšati sočloveku to težko življenje? Kdo je kriv? Ta strašni, neurejeni povojni čas, ki od izmučenega človeka zahteva še poslednji napor duše in telesa? Čas, ki leži nad ljudmi ko ogromna jeklena čelada, tako da jim jemlje pogled v višine in daljine in jih tišči v prah te solzne zemlje?“

Na oknu sloni in gleda večerni vrvež, ki se pretaka globoko po ulici brez konca in kraja. V nadstropju pod njim igra radio. Nekje se joka otrok. Doli za zadnjimi strehami je videti kos morja.

Odmakne se od okna, hodi po sobi, roke ima prekrizane na hrbtu. Vroče je. Odveže si kravato in jo vrže na posteljo.

Kam?

Na zrak! Ven iz zatohle sobe!

Preskakuje stopnice, kakor bi bežal pred nečim hudim.

Pomeša se med ljudi, kakor bi bil pijan. Njegove oči so povsem odsotne. Vidi človeške obraze, a človeka ne vidi.

Nenadoma obstane. Zazre se v zelen gol hrib.

Kje sem? Kdaj sem bil že tu?

Okrene se in pogleda na dvoriščno stran visoke hiše. Nekdo stoji na verandi.

Zastrmita se drug v drugega, kakor bi se prebudila iz težkih sanj. Ne moreta se spustiti iz oči, ki so vsak trenutek večje in jasnejše. Ko pribita sta, vzravnana, njuna usta so polodprta. Nevidna vez jima razsvetli obraz. Nato se ona sunkovito obrne in izgine za vrati.

„Jasna! Jasna!“

Dekle stoji ob njem in mu stiska roko. Gleda ga, kakor da ji je vstal od mrtvih.

Ko gresta na hrib, ki se še rumeni v zarji, ga drži za roko. Čuti, da je zdaj ves njen, kakor ni bil še nikdar. Njegovo roko si dene na srčno stran in mu reče v blaženem smehlaju:

„Čisto razločno čutim, kako vriska moje srce: Pesmi ni konec... pesmi ni konec...“

V. B.

(Konec)

Zelena pomlad vabi tudi naju v naravo

P * I * S * A * N * O * * B * R * A * N * J * E

Spomini iz težkih časov

(Nadaljevanje in konec)

V Stefanskirchenu, kjer sem neki večer že precej v noči pohajal med barakami, prikoraka sem okrog ogla neki višji častnik. Ko sem ga ugledal, sem ga seveda takoj pozdravil kakor se spodobi. Nato on obstoji pred menoj. Ko vidi moje stare brke in sive, izpod kape štrleče lase, me prijazno vpraša: „Wie alt sind Sie, Vater?“ Petdeset let, mu odgovorim. Zdaj šele spoznam, da imam opravka z bolj priletnim majorjem nemške vojske. Kdaj prišel k vojakom in od kod? Eno vprašanje se je vrstilo za drugim. Pa čeprav je bil major že itak precej visok, se mi je vendar zadelo, da je postal še večji, ko je slišal, da sem prišel iz taborišča k vojakom. Nato pa so sledila nadaljnja vprašanja kar naprej, kakor prej v pisarnah. Ker sem bil do sedaj vajen lagerskega in gestapovskega šikaniranja, zato sem se v začetku tudi tega majorja skoraj nekoliko bal, misleč, da ima ta nemški oficir ravno isto službo in nalogo, kot so imeli drugi „Lagerführerji“ po taboriščih: Rehnitz, Eichstätt, Frauenaurach, Windsheim i. t. d. Seveda pa je ta major nadalje še hotel tudi vedeti s kom da ima opravka in kakšne grehe imam na sebi, ker brez zadostnega vzroka bi naša država z menoj pač ne bila tako ravnala.

Gospod major, sem rekel, ne vem, če mi boste verjeli, da je moj glavni greh to, da sem Slovenec in ne Nemec. Ko sem še pri zadnjem ljudskem štetju dal zapisati pri vprašanju „Muttersprache“ - slovenisch - je bil greh že storjen. Saj je vprašalna pola izrecno opozarjala, da bo za napačne podatke vsak strogo kaznovan in da „Dialekte gelten nicht als Muttersprache“.

Nato reče major: „Saj to vendar ni noben greh, ako nisi Nemec. Če bi bil jaz vprašan, tudi ne bi bil mogel reči, da sem Slovenec, Italijan ali Kitajec. Saj je vendar toliko in toliko vrst narodov na zemlji, sicer pa ne vem koliko ti smem verjeti in morda le lažes.“

„Razumem gospod major, da meni ne verjamete. Pač pa lahko vprašate v lager ali pa v mojo nekdanjo domovino, saj me imate tukaj in nikamor vam ne morem ubežati. Lagal bi se samo tedaj, če bi rekel, da sem prišel iz koroškega k vojakom in da sem Nemec in ne Slovenec. Sicer pa jaz nisem edini pri vojakih iz lagerja in k temu mi gospod major dovolite pripomniti, da moj slučaj oz. položaj še ni najslabši, ker jaz na srečo nimam sinov, kot je to slučaj pri mnogih drugih, ki imajo sinove že od začetka vojne na različnih bojiščih cele Evrope. In če dobi takšen vojak ob svojem času zasluženi in težko pričakovani dopust,

tedaj nima iti drugam, kakor pa v taborišče k svoji stradajoči družini. Sami si lahko predstavite, gospod major, kako da so prizadete mamice žalostne, ko izmučenemu in sestradanemu sinu ničesar nima dati. Še hujsa žalost pa zadene tiste matere, očete in svojce, ki dobijo sporočilo, da je padel njih sin daleč tam kje v tujem svetu. Zato pa jaz lahko rečem, da je pri meni vsaj to izostalo, boli me pa le, da sedaj čisto nič ne vem, kje da se nahaja moja bolehnata žena, da bi ji mogel pisati in vsaj tako z njo ohraniti zvezo, da bom vedel, v katerem taborišču se po vojni najdeva.“

Nato vpraša major: „Kako pa to, da ne veš za njo? Ali je ubežala iz taborišča?“

Nato jaz: „Ne, ni ušla in pa kam hoče ubežati 55-letna bolna ženska, ampak ob mojem odhodu k vojakom je „Lagerführer“ rekel, da jo bo iz tega taborišča, kjer sva bila do zdaj med različnimi tujci, to je Besarabci i. t. d. poslal v neko drugo taborišče.“

Major me vpraša nato: „Kam pa si pristojen zdaj? V taborišče, ker tja, kjer sem bil prej, ne smem nikoli več. Tam tudi ničesar ni več mojega, čeprav sva imela z ženo dovolj za stare dni, da bi ne bilo treba biti nikomur v spotiko.“

Major reče: „Bomo videli, morda boš pa odpuščen in kam pa boš šel če bi bil odpuščen?“

Nato jaz: „V taborišče, gospod major, kamor sem pristojen.“

„Tako neumen pa vendar ne boš, da bi po vojaški službi šel prostovoljno nazaj v taborišče!“ se je začudil major. Nadalje me je še vprašal, kako se pišem in kateri bateriji pripadam. — Nato mi poda roko in reče: „Gute Nacht, mein Freund. Mirno ostani kar si bil in kar moraš biti in nič se ne boj; dokler sem jaz tukaj, se ti ne bo nič zgodilo.“ Tako sva se razšla vsak svojo pot brez da bi jaz vedel kaj je bil ta major.

Drugi dan dopoldne pa me kliče službojoči podčastnik (U. v. D. — Unteroffizier vom Dienst), da naj se nemudoma javim pri mojem baterijskem komandantu. Ko se mu predstavim v njegovi pisarni, me vpraša najprvo: „Ali si ti govoril sinoči z našim komanderjem?“ Na moje pritrdilo vpraša dalje: Kaj sta govorila? Povedal sem na kratko vsebino najinega pogovora, kar pa je on očitno že vse vedel. Nato je on pritrdil: „Es stimmt.“

Ko nadalje še vpraša, kaj mi je major nazadnje povedal, sem istotako odgovoril, da je rekel: Morda boš odpuščen. In ko tudi ta vpraša, kam bom šel, ako bom odpuščen, sem mu enako odgovoril, da pač v taborišče. Tudi baterijski poveljnik je pri-

pomnil isto kot prejšnji večer major: „Prostovoljno pa vendar ne boš šel nazaj v taborišče!“ Namignil mi je: „Bolje pa vendar imaš tukaj pri nas kot pa v lagerju,“ kar sem mu pritrdil že tudi z ozirom na pošto, ki jo dobim tukaj v roke zapečateni, pa čeprav v slovenščini pisano, kar pa v lagerju sploh ni bilo treba misliti, ker je slovenska pošta bila tam sploh zaplenjena.

Po vsem tem sem bil zdaj prepričan, da je bil tisti major res komandant čez vso vojaščino, kar je bilo nas tukaj in po teh dogodkih sem ga imel priložnost še večkrat videti, posebno ko je vsako jutro prišel pregledovat, ko smo stali na velikem prostoru v vrstah, kakor so stali tam tudi vsi drugi častniki v strogi vojaški disciplini in čakali komanderja. In ko je ta prišel, je vsak baterijski poveljnik strumno javil svoje vrste, nato je stopal na čelu visoki major z vsemi drugimi častniki vred in pregledoval vrste in ko je prišel do mene, tedaj mi je vselej podal roko (skoro neverjetno toda resnično) ter rekel: „Der da ist mein bester Freund“.

Tudi vsi drugi vojaki, ki pa so bili seveda vsi Nemci so me zdaj zmiraj nekako bolj spoštljivo gledali, me ogovarjali ter spraševali: Kaj vendar imata vidva s komanderjem skupnega, da sta taka prijatelja? Od kod se poznata in podobno. In če sva se kdaj srečala bolj na samem je skoraj vselej že od daleč on mene prej dajal pozdrav z roko in ko sva stopila vkup mi je čisto vselej podal desnico, medtem ko mi je levico položil kot oče čez obe rami rekoč: „Mein Freund“. In nekoč mi je rekel: „Prijatelj, kaj pa misliš, za koga bi se ti vojskoval, ko pa so drugi tako surovo ravnali s teboj, da še lastnega doma nimaš in ne domovine? In ko sva se gledala v oči, sem opazil, da je imel rosne, na kar so se tudi meni orosile. On je bil Nemec jaz pa Slovenec. In vendar je ta dogodek resničen.

Ob neki drugi priložnosti me je major vprašal, ali jaz kot Slovenec razumem morda še kak drug slovanski jezik in ko sem mu povedal, da seveda razumem tudi ruski, poljski, hrvaški, srbski, bolgarski in tudi nekoliko češki jezik je narahlo izpovedal: „Jaz bi bil srečen, če bi razumel vsaj en slovanski jezik, na primer ruski. To bi mi gotovo prav prišlo morda še v bližnji bodočnosti, ker nič ne vemo, kje še bomo hodili.“

Komaj pa je minilo po teh razgovorih mesec dni, pa sem že smel zopet sleči uniformo nemškega vojaka. Blagi major je to dosegel. Sam pri sebi pa sem si zaobljubil, da mu bom ohranil hvaležen spomin vse dni svojega življenja. Mnogi ljudje v mojem življenju so mi bili nenaklonjeni in sovražni, ta major pa je bil med Nemci kakor svetel biser. Takole šele čutiš človek, kako dobro je, ko imaš tam v tujini kakšno močno oporo, ko stojiš tam v tujem svetu sam kot slab trs, ki ga lomi vihar.

In ko spet takole sam pri sebi v dolgih nočeh primerjaš še razliko med ljudmi in njihovimi značaji, pa ti spet nehote splavajo spomini nazaj tja v daljavo in na one čase, ko sem 1917 leta od marca do konec maja ležal v Moskvi v neki sedemnadstropni hiši, kjer so Rusi zbirali vse avstrijske, nemške, bolgarske in turške vojne invalide za transport v domovino. Pri težkem gozdnem delu sem zbolel. Ruski zdravnik je ugotovil srčno napako in vnetje vratne žleze. Zaradi te boleznii sem bil več mesecev slep in gluhi. Ko sem za silo okrevale sem bil 70 odstotni invalid in sem zato prišel v poštev za izmenjavo.

Slučajno sem dobil svojo posteljo v neki sobici, kjer sem med petimi Nemci bil edini Avstrijec. In ko so le ti opazili, kako sem se z lahkoto pogovarjal z ruskimi zdravniki in drugim osebjem, so me začeli brezmejno sovražiti. Med njimi se je posebno odlikoval neki majhen človek, Prus, ki ni štedil niti z najpodlejšimi priimki, ki jih zmore samo največji sovražnik Slovanov, pa čeprav sem po drugi strani bil zopet jaz tisti, katerega so imeli za tolmača v različnih zadevah. Ko me je mučila in tresla najhujsa mrzlica, da je kar postelja rožljala, tedaj je imel tisti Prus največje veselje s tem, da je čepe skakal okoli moje postelje ter krohotaje in strupeno bruhal iz sebe:

„Verrecke du slawischer Hund!“ Zraven pa je še objubljal, da bo že nemški Viljem priskrbel toliko municije, da bodo postrelili vse tiste Slované, ki bodo prišli nazaj iz ruskega ujetništva, s pripombo, da so le oni krivi, da so prišli Nemci v ujetništvo in da so Slovani napravili vojno. Seveda sem jim povedal, da je bilo le ravno narobe. Ko bi bil jaz imel le količkanj maščevalne žilice v sebi, tedaj bi bi prav lahko „poskrbel“, da pošljejo tega nestrpneža kamorkoli drugam namesto v domovino. Pa odgnal sem take misli, čeprav je bil mož nevaren in bi me utegnil še v domovini škodovati. Tako mi je ta Nemec pokvaril vse veselje do toliko zaželjene vrnitve v domovino. Potožil pa sem mojo bolelost nekemu prijatelju Dunajčanu, ki z jezikom prav nič ni zaostajal za oholim Prusom, vendar je drugače bil razsoden človek.

In ko smo se vozili od Moskve proti Petrogradu, so eden drugemu dajali naslove v svrhu ovadbe v domovini. Vmes je posegel moj prijatelj Dunajčan in se velikodušno potegnil zame, za kar sem mu bil res hvaležen.

Takole torej doživiš človek med svetom toliko različnih pojmov pri ljudeh, katerih se drži kot smola tisti lastni „jaz“, pa čeprav pade zraven tako nizko, da še čez plot ne vidi, kaj se na drugi strani dogaja. Za zgled pa naj bi si vzeli tistega majorja iz Stefanskirchen, ki je res vedel, da živi toliko in toliko narodov na zemlji in da imajo vsi enako pravico do obstoja.

U. O.

JULES VERNE:

26

Potovanje na Luna*)

Objava tega sklepa je texaške poslance močno potrla. V svoji nepopisni besnosti so začeli člane „Topniškega kluba“ osebno izzivati. Baltimorskim oblastem je ostal samo en izhod in tega so tudi uporabili. Stavili so poseben vlak in s silo spravili vanj texaške poslance, ki so zapustili mesto s hitrostjo 30 milj na uro.

Čeprav so jih tako hitro izgnali, so imeli pa le čas, da so zabrusili svojim nasprotnikom zadnjo grozečo žaljivko.

— Ker je ta uboga Florida tako majhna, so se rogali in je pravzaprav samo v dve morji potisnjen polotoček, ne bo vzdržala pretresljaj in se bo razletela pri prvem strelu iz topa.

— Pa naj se razleti! so odgovorili Floridčani z antično mirnostjo in jedrnatostjo.

DVANASTO POGlavJE
URBI ET ORBI

Ko so bile astronomske, mehanične in topografske težkoče izglajene, je prišlo na vrsto vprašanje denarja. Za izvedbo načrta je bilo treba najti ogromno vsoto denarja. Noben posamezen človek in celo nobena država ne bi mogla razpolagati s potrebnimi milijoni.

Čeprav je bil poskus ameriška zadeva, se

je Barbicane odločil, da bo poudaril njen svetovni pomen in prosil vse narode za finančno sodelovanje. Saj je bila pravica in dolžnost vse zemlje, da sodeluje pri odnosih z zemeljskim satelitom. In podpisovanje denarnih zneskov v ta namen se je razširilo iz Baltimora na ves svet, urbi et orbi.

Podpisovanje je imelo uspeh, da takega ni nihče pričakoval. In vendar je šlo za denar, ki ga je bilo treba darovati, ne pa posoditi. Finančna operacija je bila nesebična v dobesednem pomenu besede in ni obetala nobenega dobička.

Kajti Barbicanovo sporočilo ni učinkovalo samo do ameriških meja. Poletelo je čez Atlantski in Tihí ocean ter osvojilo hkrati Azijo in Evropo, Afriko in Oceanijo. Ameriške zvezdarne so takoj navezale stike z zvezdarnami tujih dežel. Nekatere izmed njih, na primer zvezdarne v Parizu, Petrogradu, Capu, Berlinu, Altoni, Stockholmu, Varšavi, Hamburgu, Budimpešti, Bolonji, na Malti, v Lisboni, Benaresu, Madrasu in Pekingu so „Topniškemu klubu“ čestitale; druge so previdno čakale, kaj bo.

Zvezdarna v Greenwichu, s katero se je strinjalo 22 drugih astronomskih ustanov Velike Britanije, pa je zavzela čisto jasno stališče: odločno je zanimala, da bi bil uspeh mogoč in se je pridružila teorijam kapitana Nicholla. In medtem ko so najrazličnejša društva učenjakov objubljala poslati v Tampa-Town svoje predstavnike, je astronomski svet v Greenwichu na seji Barbicanov predlog brezobzirno preskočil in pre-

šel na dnevni red. To pa je bil samo lep primer pristne angleške zavisti in ljubosumnosti. In ničesar drugega.

Z eno besedo, učinek v znanstvenem svetu je bil odličan; od učenjakov je prešel na množice, ki so se na splošno za vprašanje živo zanimale. In to je bilo zelo važno, kajti ravno te množice so bile poklicane, da zberó čimveč denarja.

Predsednik Barbicane je 8. oktobra izdal navdušen proglas, v katerem se je obrnil na „vse dobro misleče ljudi na svetu“. Proglas je bil preveden na vse jezike in je imel velik uspeh.

Podpisovanje se je pričelo v vseh velikih ameriških mestih, denar pa se je stekal v Baltimorskó banko na številki 9 Baltimore Street; potem so organizirale podpisovanje tudi razne države obeh kontinentov:

Na Dunaju v banki S. M. Rotschild, v Petrogradu v banki Stieglitz et Co, v Parizu v banki Credit Mobilier, v Stockholmu v banki Tottie et Arfuredson,

v Londonu v banki N. M. Rotschild in Sinovi, v Turinu v banki Ardouin & Co, v Berlinu v banki Mendelsohn, v Ženevi v banki Lombard, Odier & Co, v Carigradu v banki Banque Ottomane, v Bruslju v banki S. Lambert, v Madridu v banki Daniel Weisweller, v Amsterdamu v banki Credit Neerlandais,

v Rimu v banki Torlonia & Co, v Lisboni v banki Lecesne, v Kopenhagenu v banki Banque privee, v Buenos Airesu v banki Maua, v Rio de Janeiru v banki Maua, v Montevideu v banki Maua, v Valparaisu v banki Thomas La Chambre & Co, v Mehiki v banki Martin Daran & Co, v Limi v banki Thomas La Chambre & Co.

Tri dni po proglasu predsednika Barbicane so bili v raznih mestih Zveze vplačani že 4.000.000 dolarjev. S takim predujmom je „Topniški klub“ že lahko začel delati.

Nekaj dni pozneje pa so začela prihajati v Ameriko brzojavna sporočila, da podpisovanje tudi v tujini zelo hitro in lepo napreduje. Nekatere dežele so se odlikovale s prav posebno radodarnostjo, drugim je šlo nekoliko težje izpod palca. Značaj narodov je različen.

Sicer pa povedo številke več kakor beseda, zato naj navedem uradni seznam zneskov, ki jih je prejel „Topniški klub“, ko je bilo podpisovanje zaključeno:

Rusija je vplačala ogromno vsoto 368.737 rubljev. Kdor se temu čudi, ne ve, kako Ruse znanost veseli in kako pri njih astronomska veda napreduje že zaradi številnih zvezdarn, od katerih je največja stala 2 milijardi rubljev.

(Dalje prihodnjič)

Mlekar sveta

Gail Borden, pionir konserviranja mleka pred sto leti

Nekega dne v letu 1851 se ziba na vihar- nem morju počasi ploveča ladja, namenje- na v New York. Na koncu se spreha pet- desetletni Gail Borden, ki se vrača iz lon- donske svetovne razstave, na kateri je bila njegova iznajdba, konserviran mesni pre- pečenec, nagrajena z zlato kolajno. Dva ža- lostna zvoka prihajata iz medpalubja do njegovih ušes: slabotno mukanje krav, ki jih tare morská bolezen, in jok lačnih otro- čičev izseljencev.

Borden se razjezi in se poda k ladijske- mu kapetanu. Zakaj ti otroci ne dobijo mleka, po katerem jokajo? Kapetan se za- smeje. Ali gospod Borden ne ve, da krave z morskó boleznijo nimajo mleka? Dobro, pa jim dajte konservirano mleko, odvrne Borden. Še nikoli ni slišal o kaki taki stva- ri, zavrne kapitan.

In takrat ter zato je Borden sklenil, da bo našel pot, po kateri bo dobavljal svetu konservirano mleko — celo generacijo pred odkritju Louisa Pasteurja, velikega franco- skega bakteriologa.

Njegov mesni prepečenec je nastal iz člo- vekoljubnih nagibov. Ko je Borden videl po odkritju zlata v Kaliforniji s plahkami pokrite vozove z iskalci zlata na potovanju proti Zahodu, je slišal tudi poročilo o stra- danju v puščavi. In prišel je na misel, kako bi lahko ceneno, hranljivo goveje meso pa- kirali v koncentrirani obliki, da bi se ne pokvarilo. Skuhal je meso do močnega eks- trakta, dodal moko, posušil to mešanico in končno se mu je posrečilo napraviti nje- gov mesni prepečenec. V enem kilogramu prepečenca je bilo koncentrirane esence iz petih kilogramov mesa. Borden je zgradil tovarno, v kateri so lahko predelali 3400 kg mesa na dan. Izgledi so postali kmalu rožnati: polarni raziskovalec je vzel na svo- jo odpravo seboj mnogo novega prepeče- nca, cela pošiljka je bila odpravljena na Krim.

Ko se je začel zanimati za konserviranje mleka, se je Borden spravil na nove posku- se v svojem primitivnem laboratoriju v New York City. Izprva je pa pridobival samo neokusne izdelke; kasneje je poskusil kuhati mleko v vakuumskem loncu, okro- gli posodi, iz katere je izžrpal večino zraka. Vse tekočine zavrejo pri nižji temperaturi, če se zmanjša obdajajoči zračni pritisk. To

neznano dejstvo je dovedlo Bordena do razburljivega odkritja: v vakuumskem lon- cu je mleko zavrelo pri 58 stopinjah Cel- zija namesto pri 100 stopinjah. Manjša vročina nj zapustila slabega okusa in tudi ni vzela mleku barve.

S tem, da je odvezel svojemu mleku zrak, je pa Borden nehote odkril še nekaj bolj važnega. Čeprav ni ničesar vedel o bakterijah, je vztrajal pri svojem izreku, da je mleko „živ fluid“ in bežno zagledal stvarno resnico, ki je ubežala znanstvenikom tiste- ga časa: v zraku je nekaj, kar napravi mleko kislo in če je mleko predolgo izpo- stavljeno zraku, se pokvari in ga je nevar- no piti. Če se je pa mleko kuhalo v vaku- umu, je tako kondenzirano mleko bilo za- varovano pred okužnjem iz zraka. Zgošče- no mleko, ki ga je Borden konserviral z do- datkom sladkorja, je pa ostalo nepokvarje- no in zdravo neskončno dolgo.

Borden se je moral nekaj let boriti s te- žavami pri prodajanju svojega izdelka. Po premaganju raznih problemov, ki so bili v splošnem v zvezi s slabimi trgovinskimi raz- merami tistega časa, je pa dobil družabni- ka in tako je lahko ustanovil kondenzno to- varno. Kupčije so začele nato naglo nara- štati.

Bordenovi nadzorniki so pa kmalu začeli prihajati tudi na farme in pregledovati hleve, skednje in lope. Prinesli so s seboj seznam predpisov družbe; po skednjih, hle- vih in lopah ni smelo biti več razmetanega gnoja; kravja vimena so morali pred mol- žo splakniti; posode za mleko je bilo treba pred uporabo pomiti z vrelo vodo. Borden je zahteval, da so notranje stene prostorov za molžo in prelivanje mleka pobeljene, tako da je bilo takoj opaziti vsako nesna- go. Večina teh predpisov, ki naj bi zagoto- vili dobavo čistega mleka, je danes v Ame- riki vzakojena.

Na zdravje gledajoče matere so začele hraniti svoje otroke z Bordenovim kondenziranim mlekom. Bordenovo kondenzirano mleko je skozi 20 let, ki so potekala prej, ko je Pasteur dognal važnost kuhanja suro- vega mleka, gotovo rešilo življenje tisočev otrok, ki bi sicer mogoče pomrli zaradi bo- lezni, ki jih prenašajo klice v mleku.

Sodobna mlečarska industrija še danes spoštuje Bordenovo geslo o „večni čuječ-

nosti“. Borden je učil mlekarje, da naj pa- zijo na svoje mleko, kot pazijo na življenje svojih otrok.

Borden je umrl leta 1874 v Texasu. Že več let prej si je izbral svoj grob na new- yorškem Woodlawn pokopališču, na svoj nagrobni spomenik je pa dal postaviti mlečno konservo iz granita. Po njegovi smr- ti so to konservo zamenjali s kipom, na katerega so vklesali napis, ki si ga je v svo- jem življenju sam izbral:

Poskušal sem in ni se mi posrečilo,
Poskušal sem znova in znova —
In posrečilo se mi je

Tako je postal Gail Borden „mlekar sve- ta“, kot ga je imenoval neki življenjepisec. Dokazal je pa tudi, da ni treba, da si mož zagotovi svojo gospodarsko bodočnost že v svojih srednjih letih; saj je patentiral svoje

odkritje o mleku, ki ga je napravilo slavne- ga, ko je bil star 54 let, od svoje iznajdbe pa je imel prvi dobiček šele, ko je dosegel 60 let. Družba, ki nosi sedaj njegovo ime, ima 575 tovarn ter kemičnih izdelkov v vrednosti 750 milijonov dolarjev. Mlečne izdelke Bordenove družbe prodajajo danes v 110 državah sveta.

Izven Združenih držav najbolj znan izde- lek sveta Bordenove tovarne je polnoma- stno mleko v prahu, KLIM. Verjetno je bi- la leta 1953 v Belgijskem Kongu med do- mačini najbolj priljubljena pesem, ki so jo vrteli po vseh gramofonih, melodiozna lo- kalna pesmica, ki pripoveduje, kako je Bor- denov KLIM rešil pred smrtjo bantujškega otročička, katerega njegova mati ni mogla dojeti.

Vabimo vljudno vse častilce Marijine na

Lurško romanje

na binško nedeljo, dne 25. maja popold- ne ob 3. uri v DOLINO. Posebno so vab- ljene fare tinske dekanije.

Prazniški spored:

Služba božja, pri kateri poje pokrški pevski zbor. Te Deum! Služba božja z ljud- skim petjem. Pete litanije Matere božje. Mnogi ne boste mogli romati v Lurd ali kam drugam v tem Marijinem letu, zato pridite v Dolino!

Priložnost za sv. spoved pri obeh bož-

jih službah. Pogoji za prejem sv. obhajila: Tri ure pred sv. obhajilom zdržek od je- dil in eno uro prej zdržek nealkoholnih pi- jač.

Župni urad dušne pastirje lepo prosi, da pridete z verniki, če mogoče od dolinske- ga križa na križišču s procesijo.

Binško nedeljo: Ob 15. uri zaklju- ček šmarnic s službo božjo. Nato blagoslo- vitev vozil pred cerkvijo v Dolini.

ZUPNI URAD POKRČE

Šentvidčani bodo gostovali v Žitari vesi

Kakor je že iz vabila razvidno, ponovi Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v nedeljo, dne 18. maja v Narodnem domu v Žitari vesi igro „ZAKLAD“. To je igra, ki vam hoče pokazati nekega Pehača, ki je stremel samo za tem, da bi si čim več na- kopičil bogastva in si po krivici prisvojil druga posestva. Tako si je n. pr. prisvojil posestvo nekega vaščana Burnika. Pridobi- ti si pa hoče na vsak način še posestvo svo- jega varovanca Štefana. To skopuštvo oz. stremljenje za bogastvom ga privede celo tako daleč, da zataji svojo lastno hčerko Najdo, ki je bila v oskrbi pri Rovanu. Ob koncu pa, ko hoče popolnoma uničiti Šte- fana in navidez celo ubije Burnika, se mu prične vzbujati vest. Pehač popravi krivice, ki jih je prizadejal sovaščanom, ter vzame hčerko Najdo zopet za svojo.

Pridite vsi na to prireditev, ne bo vam žal, kajti nabrali si boste ob igri mnogo iz- kušenj za vaše življenje.

Pestro in zanimivo

SVETOVNI REKORD PROTI SVOJI VOLJI sta postavila dva pilota angleškega vojaškega letalstva, in sicer poročnik J. E. Desalis, Avstalec po rodu, ter njegov navi- gator P. H. Lowe, ko sta se z višine 16.350 metrov morala spustiti s padalom na tla iz letala, čigar motorji so odpovedali. Posebna vzmet je oba letalca z njunimi sedeži vred vrгла iz letala in nato sta skoraj 13.000 me-

trov v naglem padu, skoraj kot kamen, brzela proti zemlji. Njun padec je zadrževalo samo malo padalo, ki je bilo pritrjeno na sedež. Šele v višini 3000 metrov sta se znebila sedežev in nato se je odprlo pravo, veliko padalo, ki ga je vsak izmed njiju imel pritrjenega na telo. Varo sta se na njem prizibala na tla. Tako sta neprostovoljno postavila nov svetovni rekord za spuščanje s padalom, ki ga je doslej držal Rus Nikolaj Nikitin s 14.526 metri padca.

DROBNOGLED, KI POVEČA 200 TISOČ KRAT

Tovarna elektronskih aparatov RCA (Radio Corporation of America) bo še letos začela v serijah izdelovati elektronske mikroskope (drobnogled), ki omogočajo 200 tisoč kratno povečavo. Doslej je ista to- varna izdelovala drobnogled, ki so omo- gočali samo 50 tisoč kratno povečavo.

Te občutljive aparate uporabljajo pred- vsem v bolnicah na raziskovalnih institutih univerz, v vedno večji meri pa jih začenja- jo uporabljati tudi v poskusnih laborato- rijah številnih industrijskih podjetij, po- sebno v kemični, avtomobilski, živilski, tek- stilni industriji.

Ameriški veleposlanik v Ljubljani

V Ljubljano je prispel ameriški veleposlanik v Beogradu Mr. Rankin s soprogo. V slovenski prestolnici je med drugim obiskal „Moderno gale- rijo“, osrednjo ustanovo za sodobno slovensko li- kovno umetnost. Ob tej priložnosti ji je poklonil nekaj listov ameriških grafikov kot darilo svoje vlade. Z upravnikom galerije Zoranom Križiš- nikom pa se je razgovarjal o povečanju kultur- nih stikov in izmenjav med slovenskimi in ameri- škimi umetniki.

URADNA OBJAVA

SEJEM ZA LISASTO GOVEDO V ST. VIDU OB GLINI

Društvo rejcev lisastega goveda za Koroško in Zveza rejcev alpskega lisastega goveda za Štajersko bosta priredila v četrtek, dne 22. maja t. l. v živin- skem hlevu v St. Vidu ob Glini 23. sejem za lisasto govedo.

Prignali bodo 80 bikov in 150 brejih krav. Oce- nitev v vrednostne skupine bo v sredo, dne 21. ma- ja ob 15. uri. Začetek sejma v četrtek, dne 22. maja ob 10. uri dopoldne.

Vse živali so iz obratov, kjer ni tuberkuloze in bacila Bang in so zavarovane za transport od hleva do hleva. Veliki prigon obeta dobre nakupne mož- nosti.

Koroška kmetijska zbornica nudi za nakup rea- gentov za tuberkulozo in bacil. Bang običajno pod- poro.

Kraj, kjer kupujete opravo za spalnice, dnevne sobe, kuhinje, oblažinjeno pohištvo, zimnice

Rudolf Slama

KLAGENFURT, St. Veiter Strasse 15 und Sponheimer Strasse 16

Ugodno odplačilo na obroke; tudi zamenjava za uporabni les je možna. Brezplačna dostava z avtomobilom.

Pajčolane za poroko, prvo sv. obhajilo. - Vence in šopke pri

Elget, Rainerhof
Klagenfurt

Dečve (Dirndl) po meri in izgotovljene. Velika zaloga laga vseh vrst!

WALCHER

KLAGENFURT, 10.-Oktober-Strasse

Najlepši spomin na sv. obhajilo in birmo je slika iz fotografskega ateljeja

Tollinger

KLAGENFURT, ALTER PLATZ 31
Ob binškošnih praznikih imamo odprto

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBŠČINE dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

KOGLER
VOM DIENST
Leidung

Klagenfurt, Herrngasse 1

SAKOJE

518.—, 415.—, 375.—, 285.—, 198.—

HLAČE

315.—, 275.—, 235.—, 175.—, 150.—

OBLEKE

1148.—, 935.—, 850.—, 645.—, 598.—

PLAŠČE

Ninoflex, Hämmerle, No-
velin

535.—, 478.—, 435.—, 390.—, 375.—

Veste in puloverje

Bogata izbira — poceni

Na obroke

SENZACIJA! Lahko že dobite popolni električni brivni stroj „Royal Matic“, brez toka. Dobite ga tudi na obroke. Nenadomestljivi! Pred- vajanje: INGSTE WERKE, Klagenfurt, 10.-Oktober-Strasse 4.

Sončna očala - Sonnenbrillen

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10.-OKTOBER-STR.

POROKA

Za vsako nevesto primerne okras- ke za glavo, novosti v nevestinih pajčolanih, mirte, za camarje, ve- lika izbira v strokovni trgovini „PRINCESS“, Klagenfurt, Alter Platz 34.

ŠIVALNI STROJI
PLETILNI STROJI
GRUNDNER

Klagenfurt, Wienerg. 10
nächst der Stadtpfarrkirche

AKCIJA HLADILNIH OMAR
10 mesecev brez vsakih obresti.
Brezplačna dostavitev na dom po vsem Koroškem.

Radio UHRMANN
Klagenfurt, poleg kina Prechtl

Oglašuj
v našem listu!

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 3.900
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:
Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen;
Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen
„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER
KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÜBEL - VERKAUFSSTELLE
Beratung durch eigenen Architekten!